

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905. Första Kammaren. N:o 43.

Onsdagen den 10 maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 3 i denna månad.

Upplästes och godkändes sammansatta stats- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 124, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande bestämmelser rörande afvittringen inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, samt

n:o 125, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förändrade bestämmelser för skjutsskyldighetens fullgörande i Stockholm.

Vid föredragning af statsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial, n:o 120, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om afsättning af medel till arbetareförsäkringsfonden, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringsproposition.

Föredrogs och företogs punktvis till afgörande statsutskottets under gårdagen bordlagda memorial, n:o 121, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens tionde hufvudtitel.

Punkterna 1—4.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Punkterna 5 och 6.

Lades till handlingarna.

Föredrogos bevillningsutskottets sistlidna dag bordlagda memorial:

n:o 31, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkten 1:o af bevillningsutskottets memorial n:o 19 angående verkställd granskning af tulltaxan.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

n:o 32, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 20, i anledning af väckt motion om nedsättning af postafgiften för trycksaker m. m.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

n:o 33, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande punkten 3:o af bevillningsutskottets betänkande n:o 21 angående beskattningen af socker.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

n:o 34, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 22, i anledning af Kungl. Maj:t proposition n:o 78 angående ändrad lydelse af § 2 i kungl. förordningen om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket den 19 maj 1893, sådan nämnda paragraf lyder enligt kungl. kungörelsen den 12 augusti 1902.

Punkten 1.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning af första särskilda utskottets den 8 och 9 innevarande maj bordlagda memorial, n:o 7, angående ersättning åt utskottets kansli och vaktbetjäning, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande andra särskilda utskottets den 8 och 9 innevarande maj bordlagda memorial, n:o 8, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande vissa bestämmelser i det vid utskottets utlåtande n:o 1 fogade förslag till förordning angående försäljning af brännvin.

Vid behandlingen af andra särskilda utskottets utlåtande n:o 1, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition den 6 mars 1905, n:o 79, med förslag till förordning angående försäljning af brännvin, dels ock inom Riksdagen i ämnet väckta motioner hade, enligt till utskottet ingångna protokollsutdrag, Riksdagens båda kamrar i afseende å vissa bestämmelser i det vid utskottets utlåtande fogade författningsförslag fattat skiljaktiga beslut, hvilka, jämlikt 63 § riksdagsordningen, utskottet sökt sammanjämka, och hvarom utskottet i sådant afseende afgifvit föreliggande memorial.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Enligt hvad utskottet i denna punkt anmält, hade Riksdagens kamrar stannat i olika beslut rörande andra momentet af 17 § i det ifrågavarande författningsförslaget. Nämnda moment hade i utskottets förslag följande lydelse:

»2. Bolag må ej till annan öfverlåta all utminuterung eller all utskänkning af brännvin inom kommun, men skulle bolaget vilja mot bestämd afgift åt annan öfverlåta rättighet till utminuterung eller utskänkning, göre bolaget därom framställning hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som äger efter magistratens eller kommunalnämndens hörande att med afseende såväl å skälen och villkoren för öfverlåtelsen samt lämpligheten och behörigheten hos den person, å hvilken öfverlåtelsen ifrågasättes, som ock å afgiftens förhållande till det litertal brännvin, som anses kunna komma att afyttras, bifalla eller afslå framställningen.

*Samman-
jämnings-
förslag i fråga
om öfver-
låtelse af
rättighet att
utskänka
brännvin.*

*Samman-
jämnings-
förslag i fråga
om öfver-
låtelse af
rättighet att
utskänka
brännvin.
(Forts.)*

Med öfverlåtelse af utskänkingsrättighet följer skyldighet för den, till hvilken sådan rättighet blifvit öfverlåten, att hos bolaget inköpa allt för rörelsen erforderligt brännvin.»

Berörda moment hade blifvit af Andra Kammaren utan förändring antaget i dess af utskottet föreslagna lydelse, hvaremot Första Kammaren godkänt momentet med uteslutande af sista punkten.

För ernående af sammanjämkning af dessa skiljaktiga beslut hade utskottet i nu föredragna punkt på andragna skäl hemställt, att Riksdagen, hvardera kammaren med frånträdande af sitt i fråga om 17 § 2 mom. fattade beslut, såvidt detta strede mot det af utskottet nu framställda förslag, måtte godkänna följande lydelse å nämnda moment:

»2. Bolag må ej till annan öfverlåta all utminuterung eller all utskänkning af brännvin inom kommun, men skulle bolag vilja mot bestämd afgift åt annan öfverlåta rättighet till utminuterung eller utskänkning, göra bolaget därom framställning hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som äger efter magistratens eller kommunalnämndens hörande att med afseende såväl å skälen och villkoren för öfverlåtelsen samt lämpligheten och behörigheten hos den person, å hvilken öfverlåtelsen ifrågasättes, som ock å afgiftens förhållande till det litertal brännvin, som anses kunna komma att afyttras, bifalla eller afslå framställningen.

Med öfverlåtelse af utskänkingsrättighet följer skyldighet för den, till hvilken sådan rättighet blifvit öfverlåten, att hos bolaget inköpa allt för rörelsen erforderligt egentligt brännvin och det brännvin i öfrigt, som bolaget tillhandahåller i sin rörelse.»

Herr Cavalli: Sammanjämkningen af denna paragraf har skett på ett sätt, som enligt min uppfattning icke kan betecknas såsom en sammanjämkning. Man har obetingadt tagit Andra Kammarens beslut, äfven om man gifvit det en skyddande förklädnad.

Första Kammaren afslog hela momentet första gången, under det Andra Kammaren godkände det. Första Kammaren ville, att, då utskänkingsrättighet öfverläts åt enskild person, denne skulle hafva frihet att köpa s. k. finare spirituosa hvar han ville. Nu har utskottet inskränkt denna frihet för honom därtill, att han hos bolaget måste inköpa all den finare spirituosa, som bolaget tillhandahåller i sin rörelse. Bolagen blifva således enväldshärskare, och med en sådan sammanjämkning är ingenting vunnet. Det hade legat nära till hands, att utskottet sammanjämkat på det sättet, att det i denna paragraf föreslagits, att Andra Kam-maren skulle biträda Första Kammarens beslut, då utskottet i

3 § föreslagit, att Första Kammaren skulle biträda Andra Kam-
marens beslut.

Det är väl ingen utsikt att, i det skick hvori ärendet nu
befinner sig, framställa ett yrkande med förhoppning om att
vinna ändring, men då jag förut yrkat afslag å momentet, sådant
utskottet föreslagit detsamma, skall jag nu yrka afslag å samman-
jämningsförslaget i denna del samt hemställa, att Första Kam-
maren måtte vidblifva sitt i ärendet förut fattade beslut.

*Samman-
jämnings-
förslag i fråga
om öfver-
lättelse af
rättighet att
utskänka
brännvin.
(Forts.)*

Friherre Lagerbring: Den föregående ärade talaren sade,
att sammanjämnningen gick ut på ett godkännande helt och
hållet af Andra Kammarrens beslut. Hade den ärade talaren
resonnerat med utskottsledamöterna från Andra Kammarren, hade
han säkert fått en helt annan uppfattning, ty dessa ledamöter
voro synnerligt missnöjda med att denna sammanjämnning, enligt
hvad de påstodo, uteslutande ginge i den riktning, som Första
Kammarren ville hafva. Så olika kunna uppfattningarna vara.

Beträffande förslaget till sammanjämnning har utskottet i
två skilda paragrafer anhållit, i den ena, 3 §, rörande hel- och
halflitern, att Första Kammarren måtte biträda Andra Kammarren,
och i den andra, med afseende på 16 och 29 §§, att Andra
Kammarren ville biträda Första Kammarren, hvilket förslag nys
blifvit godkänt.

Återstod sedan två paragrafer, nämligen den paragraf, som
handlar om fördelningen af brännvinsmedlen, och så denna para-
graf. Utskottet hade då att finna på en formulering, som låg
emellan Första och Andra Kammarrens beslut, och det anser jag,
att utskottet verkligen har gjort.

Utskottet har här hemställt, att Riksdagen måtte besluta,
att den, som fått utskänkningsrättighet på sig öfverläten, skall
vara skyldig att hos det bolag, från hvilket han fått utskänknings-
rättigheten, inköpa allt egentligt brännvin och det brännvin i
öfrigt som bolaget tillhandahåller i sin rörelse, och det torde icke
vara en bestämmelse som medför olägenhet. Andra Kammarren
yrkade från början, att man skulle inköpa *all* annan spirituosa
under rubriken brännvin från bolaget. Det erinrades då om, att
dessa bolag hafva icke alla varor. De hafva icke finare spirituosa,
likörer och dylikt. Man kunde således icke ålägga innehafvarne
af utskänkningsrättigheter att ovillkorligen hos bolagen inköpa
varor, som bolagen icke hade, och man inskränkte sig därför att
föreslå, att de skulle vara skyldiga att hos bolagen inköpa de
varor, som bolagen kunde tillhandahålla.

Det var en ytterst svår paragraf att sammanjämka, men jag
tror, att utskottet lyckats göra det, och jag hemställer om bifall
till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen,

att beträffande föreliggande punkt yrkats, dels att utskottets hemställen skulle bifallas, dels ock att kammaren, med afslag å utskottets hemställen, skulle vidhålla sitt förut i ämnet fattade beslut.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottet hemställen vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 4 och 5.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 6 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 116, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för beredande af ökad utrymme för högre lärarinneseminariet och den därmed förenade normalskolan för flickor m. m., biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Statsun-
stöd åt
Sveriges all-
männa export-
förening.*

Föredrogs å nyo statsutskottets den 6 och 8 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 118, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af anslag till understödjande af Sveriges allmänna exportförening.

Uti en till Riksdagen den 7 april 1905 aflåten proposition (n:o 118) hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af protokollet öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att, under villkor att Sveriges allmänna exportförening fortfarande bedrefve sin verksamhet i hufvudsakligen samma form som hittills samt att Kungl. Maj:t erhöle rätt att utse en revisor med enahanda befogenhet i tillämpliga delar i afseende å föreningen, som enligt lag tillkomme af aktiebolag utsedd revisor i fråga om bolaget, såsom bidrag till föreningens verksamhet under innevarande år å extra stat för år 1906 anvisa ett belopp af 15,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år disponera beloppet.

Utskottet hade i förevarande utlåtande på anförda skäl hemställt, att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition måtte, under villkor att Sveriges allmänna exportförening fortfarande bedrefve sin verksamhet i hufvudsakligen samma form som hittills samt att föreningens räkenskaper skulle

för granskning öfverlämnas till Riksdagens revisorer, såsom bidrag till föreningens verksamhet under innevarande år å extra stat för år 1906 anvisa ett belopp af 10,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år disponera beloppet.

*Statsunder-
stöd åt
Sveriges all-
männa export-
förening.
(Forts.)*

Vid utlåtandet hade reservationer afgifvits

1:o) af herrar *H. P. P. Tamm, E. Fränckel*, friherre *N. A. H. Palmstierna* och herr *S. O. Nylander*, hvilka yrkat, att statsutskottet måtte hemställa,

»att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, må, under villkor att Sveriges allmänna exportförening fortfarande bedrifver sin verksamhet i hufvudsakligen samma form som hittills samt att Kungl. Maj:t erhåller rätt att utse en revisor med enahanda befogenhet i tillämpliga delar i afseende å föreningen, som enligt lag tillkommer af aktiebolag utsedd revisor i fråga om bolaget, såsom bidrag till föreningens verksamhet under innevarande år å extra stat för år 1906 anvisa ett belopp af 10,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år disponera beloppet»;

samt

2:o) af herr *K. A. Bohnstedt*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

Herr Tamm, Hugo: I afseende på beloppet, som nu är föreslaget att gifvas åt exportföreningen, skall jag icke göra något yrkande. Däremot har Kungl. Maj:t föreslagit såsom villkor för att exportföreningen skulle komma i åtnjutande af detta bidrag, att en revisor skulle af Kungl. Maj:t tillsättas för att deltaga i revisionen af räkenskaperna. Utskottet har utsträckt detta därhän, att utskottet ansett, att föreningens räkenskaper borde öfverlämnas till granskning af Riksdagens revisorer. Det är mot detta sista jag hyser några betänkligheter. Jag hade för en 20 å 30 år sedan uppdraget att vara statsrevisor, och jag minnes ännu alltför väl, att all den tid, som fanns att disponera, behöfdes redan då mer än väl för att kunna nödortfeliget gå igenom räkenskaperna angående statsverket. Det är oss väl bekant, hurusom sedan dess allt vuxit ut, icke blott summorna, utan alla möjliga saker, som dragits under statsförvaltningen, så att räkenskaperna svällt ut till ett kolossalt omfång, och statsrevisorernas besvär har betydligt ökats. Att nu taga och flytta öfver ytterligare en ny genre af räkenskaper till statsrevisorerna, anser jag för min del vara ett mindre lyckligt grepp. Om man nu skulle skicka öfver alla föreningars eller olika fonders förvaltares räkenskaper till statsrevisionen, ser man knappt hvar det skulle taga slut. Jag tror, att det skulle blifva ganska svårt

Statsunder-
stöd åt
Sveriges all-
männa export-
förening.
(Forts.)

för statsrevisorerna, ty *statens* räkenskaper hafva att undergå granskning i kammarrätten, men här skulle statsrevisorerna uppträda i en helt annan genre, såsom vanliga revisorer, som äro anställda i ett aktiebolag eller dylikt. Jag kan icke finna, att man bör belasta statsrevisionen med ett sådant ytterligare slag af revision. Men det skulle ju kunna låta tänka sig, om det vore nödvändigt. Jag kan dock icke se, att det är nödvändigt, att därför att staten gifver 10,000 kronor till en sådan här förening, staten skulle på den grund ingå i undersökning om användningen af alla de bidrag, som enskilda personer lämnat till detta. När Kungl. Maj:t sätter till en revisor, är ju det lämpligaste sättet, att statens revisorer, därest de önska få reda på någonting ur denna förenings förvaltning, vända sig till denna person och få dessa upplysningar utan att taga på sig hela besväret och ansvaret att sitta såsom en sorts revision öfver en enskild förening. Jag tror, att det för revisionen hvarken vore nyttigt eller nödigt, och icke heller att man skulle vinna något godt resultat af detta. Jag anser mig därför böra ställa mig på Kungl. Maj:ts förslag och ber alltså att få yrka bifall till den af mig med flera afgifna reservationen.

Herr Billing: Jag trodde, att jag skulle få försvara utskottet mot den andra reservationen, och det kan jag kanske få göra sedermera. Nu skall jag inskränka mig till att med några ord besvara den siste talarens anförande.

Han ansåg, att det var olämpligt att öfverlämna den här ifrågasatta revisionen åt statsrevisorerna, därför att dessa hade mycket att göra därförutan, och att man därför borde akta sig för att betunga dem med flera uppdrag. Vidare sade han, att den uppgift, som här skulle lämnas åt statsrevisorerna, vore af annat slag än den revisionsuppgift, som i allmänhet tillkomme dem. Och slutligen sade han, att det icke kunde vara behöfligt att öfverlämna denna revision åt statsrevisorerna, och åberopade såsom stöd för denna uppfattning, att detta anslag är icke mer än 10,000 kronor, och det borde icke gifva anledning till att staten skulle så mycket gripa in med sitt inblickande i affärerna.

Jag skall då först be att få nämna, att här är icke fråga om 10,000 kronor, ty det i Kongl. Maj:ts proposition begärda anslaget är 37,000 kronor, fastän 17,000 kronor skulle utgå ur manufakturfonden och 5,000 kronor ur handels- och sjöfartsfonden.

Vidare vill jag erinra därom, att den uppgift, som här skulle lämnas åt statsrevisorerna, icke är för revisionens andra uppgifter främmande, då det finnes exportföreningen alldeles liknande inrättningar, som äro stödda af statsmedel, hvilkas verksamhet och räkenskaper granskas af statsrevisorerna.

Statsutskottets förslag i detta fall, att räkenskaperna skulle

öfverlämnas till statsrevisorerna, beror helt enkelt därpå, att utskottet icke ansåg den uppsikt, som en af Kungl. Maj:t tillsatt revisor skulle utöfva, fullt tillräcklig och tillfredsställande. Och skälen härtill voro två, det ena att man icke rätt insåg, huru denna revisor skulle gå till väga eller hvad han skulle kunna uträtta, utan man misstänkte, att hans uppdrag hufvudsakligen skulle blifva ungefär en sifferrevisors uppdrag; och det andra skälet var det, att vi af handlingarna nogsamnt sågo, att här behöfdes verkligen en ordentlig revision, en verklig uppsikt. Dock den sidan af saken vill jag nu icke närmare inlåta mig på. Kanske får jag anledning att komma in på den saken, ifall någon skulle framställa yrkande på bifall till 15,000 kronor, då jag förbehåller mig rätt att utöfva kritik på hela sakens historia. Vare sig kammaren öfverlämnar revisionen åt statsrevisoren eller åt en särskild af Kungl. Maj:t tillsatt revisor, så kvittar det mig ganska lika, men emellertid tror jag, att revisionen blir fullständigare och mera effektiv, om statsrevisorerna utföra den, och därför ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Statsunder-
stöd åt
Sveriges all-
männa export
förening.*

(Forts.)

Herr statsrådet Meyer: Den siste ärade talaren förklarade, att utskottet ansett det lämpligare att öfverlämna revisionen åt statsrevisorerna än åt en af Kungl. Maj:t utsedd revisor, emedan man i statsutskottet hyst farhåga, att en sådan revisor endast skulle blifva en siffergranskare och ingenting vidare. Det är med anledning däraf, och icke för att lägga mig i frågan, om Riksdagen bör anförtro revisionen åt statsrevisorerna eller åt en af Kungl. Maj:t utsedd revisor, som jag anhåller att få påpeka, att enligt den kungl. propositionens ordalydelse Kungl. Maj:t skulle erhålla rätt att utse en revisor med enahanda befogenhet i tillämpliga delar i afseende å föreningen, som enligt lag tillkommer af aktiebolag utsedd revisor i fråga om bolaget. Om man då efterser, hvilken befogenhet en bolagsrevisor äger, finner man, att revisor skall äga ständig tillgång till bolagets alla böcker, räkenskaper och andra handlingar och att af honom begärd upplysning angående förvaltningen icke må af styrelsen förvägras.

Vidare äger revisor att, när granskningen därtill föranleder, påfordra att extra bolagsstämma skall af styrelsen utlysas, och häraf framgår alltså, att såsom den kungl. propositionen är affattad, skulle den af Kungl. Maj:t föreslagna revisorn få ganska stor befogenhet och visserligen icke endast blifva en siffergranskare.

Medan jag har ordet, torde jag äfven få inlåta mig på frågan om det begärda anslaget storlek. Redan från början får jag säga, att jag ämnar göra en vördsam hemställan till kammaren om bifall till det högre belopp, som blifvit af Kungl. Maj:t äskadt. Det har ju af kommerskollegium, den mest kompetenta domaren i detta fall, blifvit vitsordadt, att exportföre-

*Statsunder-
stöd åt
Sveriges all-
männa export-
förening.*
(Forts.)

ningen icke endast är en nyttig inrättning, utan väl kan påstås vara alldeles nödvändig. Den uppfyller två särskilda ändamål, som äro af den största betydelse, nämligen dels genom att tjänstgöra såsom en kommersiell upplysningsbyrå, dels genom att i sin tidskrift offentliggöra konsulernas berättelser liksom de af handelsstipendiaterna afgifna. Det är uppenbart, att om exportföreningen skall på tillfredsställande sätt fullgöra dessa sina uppgifter, måste den också hafva så mycket penningar till sitt förfogande, som nödigt är. Nu har exportföreningen, enligt egen beräkning, kommit till det slut, att statsbidrag af 40,000 kronor vore erforderligt, men å detta belopp har redan Kungl. Maj:t i enlighet med kommerskollegii förslag afprutat 3,000 kronor och utskottet har nu ytterligare afprutat 5,000 kronor. Det gäller alltså för exportföreningen att från annat håll skaffa 5,000 kronor eller ock nedsätta sina utgifter med motsvarande belopp. Huru exportföreningen skall kunna öka sina inkomster, kan vara svårt att se, då delägarnes bidrag icke uppgå till mer än 10,000 kronor och man knappast kan tänka sig, att det skall lyckas få föreningens delägare att tillskjuta så mycket mer som 50 procent af hvad de nu bidraga. Skall man åter inskränka utgifterna, så blefve det antingen på kostnaderna för tidskriften, hvilka dock ej torde kunna nedsättas mer än hvad som skett, då kommerskollegium redan afprutat 2,000 kronor, eller ock på byråns omkostnader. Men däraf skulle följderna blifva, att den icke skulle i den utsträckning, som ansetts önskvärd, kunna lämna kommersiella upplysningar, hvilket återigen ansetts vara af den vikt, att kommerskollegium förklarar, att om föreningen icke toge hand om denna sak, finge man skapa ett särskildt ämbetsverk eller en särskild afdelning inom kollegium för att taga hand därom.

Det vill således synas, som om goda skäl talade för, att Riksdagen beviljar det högre beloppet. Nu har utskottet anfört ett skäl för nedsättning, såvidt jag förstår utskottet rätt, nämligen. Anmärkning har framställts mot exportföreningens ledning, men denna anmärkning gäller ju icke det sätt, hvarpå byrån eller tidskriften blifvit skött, utan den gäller — jag vet knappast, hvad jag skall kalla det — vissa artiklar, som blifvit intagna i tidskriften och hvilka visserligen icke bort inflyta i densamma. Jag skall icke försöka att på minsta vis mildra det klander, som utskottet framställt mot exportföreningens ledning i *detta* afseende, men ifall detta är hufvudskälet, hvarför utskottet ansett sig böra pruta af på anslaget — man har möjligen tänkt sig, att genom afprutningen af 5,000 kronor borde gifvas exportföreningen en liten varning — så tror jag icke någon fara finnes att alldeles släppa det. Ty först och främst är anslaget begärdt endast för ett enda år; och för det andra tänker jag, att redan utskottets betänkande, såsom det är affattadt, är tillräcklig fingervisning

för exportföreningen att den må se till, att hvad som en gång skett icke vidare skall upprepas.

Jag tillåter mig således, herr grefve och talman, att hemställa, huruvida icke kammaren skulle vilja bifalla Kungl. Maj:ts förslag i fråga om anslagets storlek.

*Statsunder-
stöd åt
Sveriges all-
männa export-
förening.
(Forts.)*

Herr Törnebladh: Då vi nu hört den kungl. propositionen försvaras från statsrådsbänken, ett nöje, som börjat blifva litet sällsynt i Första Kammaren, ber jag att få taga till ordet för att å andra sidan försvara utskottets framställning i denna fråga.

Utskottet har därvid utgått från den skyldighet, som åligger statsutskottet att se till, att nödiga besparingar blifva iakttagna; och sådant har ju skett i många andra fall och vanligen äfven efter utredning, som varit fullständigare, än den är i detta särskilda fall. Ty det må vara alldeles riktigt, att ändamålet är godt; däraf följer icke, att alla de medel, som begäras för ändamålets uppnående, skola beviljas, så mycket mer som man ju kan hafva anledning att antaga, att denna lilla förhöjning, som för öfrigt icke är så liten, nog, sådan den är föreslagen, skall kunna i sin mån verka godt för företaget, utan att den större förhöjningen genast behöfver inträda. Det är väl sällan man har så litet reda på, om beviljade medel blifva på tillfredsställande sätt använda som i detta fall. Utskottet har vid många förhållanden ansett sig höra nedsätta hvad Kungl. Maj:t begärt, äfven, fast utredning blifvit lämnad, men i detta afseende har man, just därför att statsrevisionen eller någon annan offentlig revision här icke varit verksam, mycket liten reda på, om alla de utgifter, som ansetts behöfliga, verkligen äro erforderliga, eller om icke en helt ringa tillökning skulle förslå för ändamålet. Men man har verkligen för att se, huru medlen användas, någon ledning, om man läser hvad som står på sid. 13 i den kungl. propositionen, nämligen en redogörelse, huru resor blifvit betalda. De anslag, som enligt här lämnade upplysningar utgått till tjänstemäns resor, äro verkligen, i förhållande till hvad i allmänhet består för resor, så pass höga, att man kan hafva fullt skäl till misstro mot ledningen. Visserligen har det sagts, att detta anslag skulle kunna sättas ned med 1,000 kronor, men det var icke härpå jag ville fästa uppmärksamheten utan därpå, att just denna post visar misshushållning, och då är möjligt, att misshushållning finnes äfven i andra fall; åtminstone står man till svars med att af denna grund bevilja ett mindre anslag tills vidare. Är det så, att behof förefinnes, och statsrevisorerna eller särskildt utnämnd revisor kommer i tillfälle att öfvertyga sig om, att allt blir väl skött, tror jag visst icke, att Riksdagen skall neka föreningen hvad den kommer att behöfva.

Hvad beträffar tidskriftens ledning, har den af styrelsen

*Statsunder-
stöd åt
Sveriges all-
männa export-
förening.*
(Forts.)

blifvit offentligen desavouerad, en åtgärd, som från styrelsens sida är fullkomligt riktig och som också blifvit besvarad med det förtroende för styrelsen, som statsutskottet visat, då utskottet tillstyrkt icke blott en ersättning af 6,000 kronor, utan däröfver också 4,000 kronor för framtida utveckling.

Hvad angår revision, är det för mig likgiltigt, hvilket herrarna vilja antaga, antingen Kungl. Maj:ts eller utskottets förslag, men jag vill nämna det, att på afdelningen hördes från Andra Kammarrens sida röster, som befarade, att den föreslagne revisorn skulle blifva en afönad tjänsteman, och huru mycket han i framtiden skulle kosta visste man icke. Man ansåg bättre att sätta statsrevisionen i tillfälle att öfvertyga sig om beskaffenheten hos ett företag, som undergått offentlig kritik, samt erhållit mycken kritik från kommerskollegium, hvilket ämbetsverk väl på grund af sin grannliga ställning ansett sig böra i hufvudsak tillstyrka de begärda anslagen, ehuru, såsom jag vill nämna, det värsta, som kollegium haft att säga i den kritiska vägen, icke blifvit intaget i den kungl. propositionen.

Jag kan visserligen yrka bifall till utskottets förslag, men kan mycket gärna förena mig om det i reservationen framställda förslaget angående sättet för revisions verkställande.

Herr Melin: De anmärkingar, som här blifvit gjorda i afseende å skötseln af exportföreningens verksamhet, vill jag ingalunda påstå hafva varit obefogade. Jag tror väl, att åtskilligt kan vara att anmärka, liksom jag å andra sidan är öfvertygad om, hvad väl alla torde erkänna, att i afseende å vissa föreningars förvaltning anmärkingar kunna göras, ehuru därför icke de statsbidrag, som utgå, böra alltför mycket inskränkas. Jag tror således det vore önskvärdt, att exportföreningen kunde fortfarande och helst i större omfattning verka till fromma för handel och sjöfart, och att man icke alltför mycket inknappade på det statsbidrag, som anses böra utgå. Jag är öfvertygad, att styrelsen framdeles kommer att sköta exportföreningens angelägenheter så, att den allt mer och mer lägger vikt på, att icke någon försummelse i anmärkt afseende kommer att äga rum. Därför tror jag det är skäl att här taga Kungl. Maj:ts proposition. Jag tror dessutom, hvad revisionen beträffar, att det vore ett mycket stort fel att låta denna verkställas af statsrevisorerna. Dessa äro icke lämpliga i ett fall sådant som detta, där det gäller att bedöma, hvad nytta denna institution gjort för handel och näringar. Jag talar nu icke om en sifferrevision; den, som skulle utväljas till revisor, bör vara en person med öga för det gagn, som denna förening med bättre anordningar kan vara i stånd att göra. Vid sådant förhållande synes det mig vara olämpligt att härvidlag följa utskottet, och tillåter jag mig, herr grefve och talman, att

för exportföreningen att den må se till, att hvad som en gång skett icke vidare skall upprepas.

Jag tillåter mig således, herr grefve och talman, att hemställa, huruvida icke kammaren skulle vilja bifalla Kungl. Maj:ts förslag i fråga om anslagets storlek.

*Statsunder-
stöd åt
Sveriges all-
männa export-
förening.*

(Forts.)

Herr Törneblad: Då vi nu hört den kungl. propositionen försvaras från statsrådsbänken, ett nöje, som börjat blifva litet sällsynt i Första Kammaren, ber jag att få taga till ordet för att å andra sidan försvara utskottets framställning i denna fråga.

Utskottet har därvid utgått från den skyldighet, som åligger statsutskottet att se till, att nödiga besparingar blifva iakttagna; och sådant har ju skett i många andra fall och vanligen äfven efter utredning, som varit fullständigare, än den är i detta särskilda fall. Ty det må vara alldeles riktigt, att ändamålet är godt; däraf följer icke, att alla de medel, som begäras för ändamålets uppnående, skola beviljas, så mycket mer som man ju kan hafva anledning att antaga, att denna lilla förhöjning, som för öfrigt icke är så liten, nog, sådan den är föreslagen, skall kunna i sin mån verka godt för företaget, utan att den större förhöjningen genast behöfver inträda. Det är väl sällan man har så litet reda på, om beviljade medel blifva på tillfredsställande sätt använda som i detta fall. Utskottet har vid många förhållanden ansett sig höra nedsätta hvad Kungl. Maj:t begärt, äfven, fast utredning blifvit lämnad, men i detta afseende har man, just därför att statsrevisionen eller någon annan offentlig revision här icke varit verksam, mycket liten reda på, om alla de utgifter, som ansetts behöfliga, verkligen äro erforderliga, eller om icke en helt ringa tillökning skulle förslå för ändamålet. Men man har verkligen för att se, huru medlen användas, någon ledning, om man läser hvad som står på sid. 13 i den kungl. propositionen, nämligen en redogörelse, huru resor blifvit betalda. De anslag, som enligt här lämnade upplysningar utgått till tjänstemäns resor, äro verkligen, i förhållande till hvad i allmänhet består för resor, så pass höga, att man kan hafva fullt skäl till misstro mot ledningen. Visserligen har det sagts, att detta anslag skulle kunna sättas ned med 1,000 kronor, men det var icke härpå jag ville fästa uppmärksamheten utan därpå, att just denna post visar misshushållning, och då är möjligt, att misshushållning finnes äfven i andra fall; åtminstone står man till svars med att af denna grund bevilja ett mindre anslag tills vidare. Är det så, att behof förefinnes, och statsrevisorerna eller särskildt utnämnd revisor kommer i tillfälle att öfvertyga sig om, att allt blir väl skött, tror jag visst icke, att Riksdagen skall neka föreningen hvad den kommer att behöfva.

Hvad beträffar tidskriftens ledning, har den af styrelsen

*Statsunder-
stöd åt
Sveriges all-
männa export-
förening.*
(Forts.)

blifvit offentligen desavouerad, en åtgärd, som från styrelsens sida är fullkomligt riktig och som också blifvit besvarad med det förtroende för styrelsen, som statsutskottet visat, då utskottet tillstyrkt icke blott en ersättning af 6,000 kronor, utan däröfver också 4,000 kronor för framtida utveckling.

Hvad angår revision, är det för mig likgiltigt, hvilket herrarna vilja antaga, antingen Kungl. Maj:ts eller utskottets förslag, men jag vill nämna det, att på afdelningen hördes från Andra Kammarrens sida röster, som befarade, att den föreslagne revisorn skulle blifva en aflönad tjänsteman, och huru mycket han i framtiden skulle kosta visste man icke. Man ansåg bättre att sätta statsrevisionen i tillfälle att öfvertyga sig om beskaffenheten hos ett företag, som undergått offentlig kritik, samt erhållit mycken kritik från kommerskollegium, hvilket ämbetsverk väl på grund af sin grannliga ställning ansett sig böra i hufvudsak tillstyrka de begärda anslagen, ehuru, såsom jag vill nämna, det värsta, som kollegium haft att säga i den kritiska vägen, icke blifvit intaget i den kungl. propositionen.

Jag kan visserligen yrka bifall till utskottets förslag, men kan mycket gärna förena mig om det i reservationen framställda förslaget angående sättet för revisions verkställande.

Herr Melin: De anmärkningar, som här blifvit gjorda i afseende å skötseln af exportföreningens verksamhet, vill jag ingalunda påstå hafva varit obefogade. Jag tror väl, att åtskilligt kan vara att anmärka, liksom jag å andra sidan är öfvertygad om, hvad väl alla torde erkänna, att i afseende å vissa föreningars förvaltning anmärkningar kunna göras, ehuru därför icke de statsbidrag, som utgå, böra alltför mycket inskränkas. Jag tror således det vore önskvärdt, att exportföreningen kunde fortfarande och helst i större omfattning verka till fromma för handel och sjöfart, och att man icke alltför mycket inknappade på det statsbidrag, som anses böra utgå. Jag är öfvertygad, att styrelsen framdeles kommer att sköta exportföreningens angelägenheter så, att den allt mer och mer lägger vikt på, att icke någon försummelse i anmärkt afseende kommer att äga rum. Därför tror jag det är skäl att här taga Kungl. Maj:ts proposition. Jag tror dessutom, hvad revisionen beträffar, att det vore ett mycket stort fel att låta denna verkställas af statsrevisorerna. Dessa äro icke lämpliga i ett fall sådant som detta, där det gäller att bedöma, hvad nytta denna institution gjort för handel och näringar. Jag talar nu icke om en sifferrevision; den, som skulle utväljas till revisor, bör vara en person med öga för det gagn, som denna förening med bättre anordningar kan vara i stånd att göra. Vid sådant förhållande synes det mig vara olämpligt att härvidlag följa utskottet, och tillåter jag mig, herr grefve och talman, att

yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, sådant det formulerats i herr Bohnstedts reservation.

*Statsunder-
stöd åt
Sveriges all-
männa export-
förening.*

(Forts.)

Grefve Hamilton: En aktad talare på stockholmsbänken har sagt, att statsutskottet skulle hafva till uppgift att se till, att nödiga besparingar blifva iakttagna, och jag instämmer fullkomligt däruti. Men man behöfver icke hafva vidare skärpt iakttagelseförmåga för att se, att besparingar icke äro lämpliga på dessa mindre belopp, som äro afsedda att upphjälpa och befordra näringarna. Det är icke länge sedan statsutskottets ordförande framhöll, att vi böra se till, huruvida bärkraften är sådan hos våra skatteobjekt, att de mäktas bära anspråken på dem. När man har den uppfattningen, synes mig, att man icke bör förorda besparingar just då fråga är om att utveckla våra skatteobjekt. Man kan framhålla, att beloppet 15,000 kronor är en obetydlighet. Ja, men om frånvaron däraf verkar därhän, att exportföreningen icke kan uppfylla sitt ändamål, är det ingen obetydlighet, ty exportföreningen uppfyller ett mycket känt behof för handeln och industrien att erhålla upplysningar. Jag har ej reda på, hurudan ledningen varit inom exportföreningen. Det är ju mycket möjligt, att den icke varit sådan den bort vara. Men naturligtvis bör icke följden häraf blifva, att Riksdagen icke lämnar tillräckligt bidrag, för att föreningen skall kunna existera. Är ledningen dålig, skall den ändras, och jag är öfvertygad om, att de framstående män, som sitta i exportföreningens styrelse, skola veta att därutinnan vidtaga nödig ändring.

Af kommerskollegii utlåtande framgår ju, att exportföreningen är i behof af medel, och vi hafva äfven fått bekräftelse därpå från statsrådsbänken. Under sådana förhållanden kan jag icke finna annat, än att det är riktigast att biträda Kungl. Maj:ts förslag, till hvilket jag yrkar bifall.

Herr Billing: Sedan nu både herr statsrådet och två af kammarens ledamöter hemställt om bifall till den kungliga propositionen, anser jag mig böra inlåta mig litet mera, än hittills skett, på utskottets motiv för dess förslag.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet hade fyra argument. Det första var, att denna exportförening är nyttig och behöflig. Detta har utskottet också erkänt både i sin motivering och i sitt förslag. — För det andra påminte herr statsrådet om, att, därest exportföreningen icke finge den begärda summan af staten, var en af två vägar nödvändig: antingen att föreningen ökade sina inkomster på annan väg, eller att den minskade sina utgifter. Han ansåg ingendera vägen kunna beträdas. För min del anser jag, att båda vägarne kunna beträdas. Detta är en till sitt väsende privat förening, och då kan man väl, i synnerhet när dess syfte är sådant, som det är, göra en anmärkning mot,

*Statsunder-
stöd åt
Sveriges all-
männa export-
förening.*
(Forts.)

hvad också Kungl. Maj:t och kommerskollegium gjort anmärkningar emot, att de privata bidragen till den icke uppgå till mer än 10,000 kronor. Det vore väl märkvärdigt, om icke det stora intresse, som bar upp exportföreningens bildande, kunde sträcka sitt understöd från 10,000 kronor till 15,000 kronor, om nu de 15,000 kronorna äro nödvändiga. Men för min del är jag, efter hvad af handlingarna framgått, alldeles icke öfvertygad om, att 15,000 kronor äro behöfliga, utan menar, att utgifterna både kunna och böra inskränkas. — För det tredje sökte herr statsrådet förringa betydelsen af de anmärkningar, som äro gjorda mot exportföreningen, såsom skulle dessa anmärkningar vara baserade hufvudsakligen på några olyckliga, mycket olyckliga tidningsartiklar. Det är icke så i kommerskollegii uti den kungliga propositionen införda yttrande. Det är icke emot sagda tidningsartiklar, som anmärkningarna äro riktade, utan mot hela ledningen af föreningens verksamhet; och i utskottet hafva dessa artiklar icke betydt det allra ringaste. — Slutligen ville herr statsrådet lägga kammaren på hjärtat, att här blott vore fråga om anslag för ett enda år. Här finnes naturligtvis icke någon af kammarens ledamöter, som tror, att, om detta anslag beviljas för år 1906, det icke skall begäras och då anses vara utlofvadt att beviljas för år 1907.

Sällan har väl en kunglig proposition erbjudit flera anledningar och möjligheter för statsutskottet, då statsutskottet anser som sin uppgift att försöka pruta, där det är någon möjlighet, än den föreliggande propositionen. Jag trotsar någon, som icke är speciellt intresserad för exportföreningen, att läsa den kungliga propositionen, utan att komma till ett resultat, att här både kan och bör göras en afslutning. Ätminstone föll det mig aldrig ett ögonblick in, när jag läste den kungliga propositionen, att den skulle bifallas, och jag sade i afdelningen: skall denna proposition bifallas, skall hvarenda kunglig proposition bifallas. Här är nu fråga om, inalles begärddt, ett belopp af 37,000 kronor till en enskild förening. Den, som har några års erfarenhet i statsutskottet, vet, att, när man begär penningar där och särskildt så stora summor och särskildt en summa, som afser att åstadkomma aflöningar, statsutskottet också brukar få en ordentlig uppgift om hvartill dessa penningar skola användas. Man brukar få ett inkomst- och utgiftsförslag för att se, hvarför det behöfves dessa penningar, hvarför det behöfves den summan, och hvartill den summan skall användas. Ett sådant utgifts- eller inkomstförslag har icke statsutskottet fått, utan det är för utskottet fullkomligt obekant, hvartill dessa 37,000 kronor skola användas. Nå, då säger man: ja, det behöfver väl icke statsutskottet veta. Statsutskottet kan väl lita på dem, som granskat den här begäran om anslag. Ja, så godtroget är nu icke statsutskottet i allmänhet, och om nu statsutskottet vore böjdt för sådan godtrogenhet, hade då denna kung-

liga proposition på det allra klaraste befriat detsamma från skyldigheten att vara så godtroget. Här föreligger en summarisk kritik af kommerskollegium öfver exportföreningens anslagsäskande, och om herrarne — hvilket man ej kan begära vid denna tid på riksdagen — läst kommerskollegii yttrande, skulle herrarne ha funnit högst märkvärdiga ting. Ena gången säger kommerskollegium, att det är mycket vanskligt att pröfva, om den ifrågasatta summan behöfves. Det säger kommerskollegium på ett håll, och på ett håll eller två säger kommerskollegium: den siffran är uppenbart för hög, och här får man pruta åtminstone så och så mycket. Ja, detta är de uppgifter vi fått.

Se vi sedan på de siffror, som föreligga i kommerskollegii yttrande, äro de till den grad inbjudande till kritik, som möjligt är. Jag skall taga den detalj, som är den fullständigast refererade. Jag äsyftar dessa utomordentligt intressanta resekostnadsersättningar, som talas om på sid. 12. Som herrarne finna, står där, att den resande personen har fått för resa till Helsingborg 500 kronor, till Karlstad 300 kronor, till Berlin 400 kronor, till Hamburg och Köpenhamn 500 kronor, till Katrineholm 100 kronor, till Visby och Marstrand 500 kronor. Först och främst ber jag ett få fästa herrarnes uppmärksamhet på något rent unikt. Ha herrarne i hela sitt lif sett reseräkningar i den utmärkta formen, att de sluta på jämna hundratal kronor, på två nollor? De bruka sluta på öretal. Men här har man ej satt i fråga, att de skola sluta på annat än jämna hundratal kronor. Det har betalats sådana reseersättningar som 500 kronor för resa till Helsingborg, eller ännu bättre 100 kronor för resa till Katrineholm. Ja, mine herrar, det är sådana uppgifter vi fått, och vi hafva fått dem i kommerskollegii rekommendation af anslag å 37,000 kronor.

Nå, nu vill kommerskollegium tillstyrka anslaget, och det oaktadt anser sig kommerskollegium skyldigt att skrifva följande — det är också någonting märkvärdigt: »Härförutom syntes kollegium, som mot föreningens nuvarande ledning haft åtskilligt att anmärka, angeläget vara och, så framt föreningen fortfarande blefve med statsunderstöd tillgodosedd,» — kollegium sätter i fråga, om det skall fortfara på något sätt» — böra kunna förväntas, att från föreningens sida vidtoges sådana åtgärder, att ledningen af föreningens verksamhet på ett fullt tillfredsställande sätt handhades icke blott i afseende å göromålen, utan äfven i öfrigt, så att föreningen hos både myndigheter och enskilda kunde påräkna förtroende och auktoritet.» Kollegium säger således, att det finner anmärkningar mot det sätt, på hvilket föreningen hittills ledts, och det uppställer blott såsom en framtidsförhoppning, att sådana förändringar skola kunna åstadkommas, hvarigenom föreningen skall kunna få förtroende hos både myndigheter och enskilda. Det är den rekommenderande myndigheten, som så skrifer. Nu säger min vän, som hade ordet sist, att man har

Statsunderstöd åt Sveriges allmänna exportförening.
(Forts.)

*Statsunder-
stöd åt
Sveriges all-
männa export-
förening.*
(Forts.)

förhoppningar på framtiden. Han brukar ej vara så förhoppningsfull att hänskjuta till framtiden, och det riktiga är väl, att man först ser till, att de förändringar blifva vidtagna, som äro erforderliga, för att det skall blifva förtroende för föreningens verksamhet.

Om man gått till väga efter vanliga statsutskottsgrunder vid behandlingen af denna proposition, skulle man hafva yrkat afslag på alltsammans. Om man hade velat taga den vänliga ståndpunkten, så hade man yrkat bifall till 6,000 kronor, det vill säga ersättningen för hvad exportföreningen förut uppburit ur konsuls-kassan, men som konsulskassan numera icke vill lämna ifrån sig. För mera än dessa 6,000 kronors beviljande finnes det ej anfördt motiv i propositionen. Men då man ville hoppas på framtiden och blunda med det ena ögat och kisa med det andra, så tyckte man: åh ja, de få väl hafva litet till, eftersom hvar och en, som kommer till Riksdagen och ber om penningar, skall hafva litet mer, än han fått förut; och så tänkte man: åh ja, 10,000 kronor är en så rund summa och harmonierar så väl med de reseersättningar, som sluta på rena nollor. Därför tillstyrkte man detta, och därför skall jag be att få yrka bifall, det gör mig precis detsamma, om det är till utskottets förslag eller herr Tamms reservation — det spelar ingen roll.

Herr Fränckel: Det synes mig, som om utskottet liksom den siste talaren har gifvit goda skäl för att i föreliggande fall ej bevilja högre belopp, än utskottet föreslagit, nämligen 10,000 kronor. Hvad som förmått mig att begära ordet, var egentligen, att jag i likhet med de andra reservanterna har den uppfattningen, att hvad som är vida viktigare än anslaget beviljande är, huruvida män med anslaget skall åstadkomma en förlamande verkan på föreningen, och det anser jag för min del, att man skulle göra, om man på sätt här är föreslaget skulle ställa hela dess administration så att säga på statsfot och icke låta den såsom hittills fritt utveckla sig. Hvad är det man egentligen åsyftar med den revision Kungl. Maj:t föreslagit? Jo, man vill naturligtvis hafva ett stats finger med i saken därhän, att man vill se, att allting skall gå ärligt till. Därför vill man förbehålla Kungl. Maj:t att få sätta in en ledamot i revisionen och göra anmärkningar, om allt ej är, som sig bör vara. För min del anser jag, att det icke är klokt att i ett slag göra exportföreningen till en statsinstitution, därför att man gifver den ett nytt anslag på 4,000 kronor, utan jag tror, att det är lyckligt, om denna institution får såsom många andra så beskaffade institutioner, som åtnjuta statsbidrag, förblifva vid sin enskilda tillvaro och således slipper blifva bunden vid några statsformer af det slag utskottet förordat. Det bör väl hvar och en förstå, att exportföreningen såsom sådan, om den blir i tillfälle att gå i rätt riktning, icke får mötas

af sådana anmärkningar, som möjligen kunna komma från kammar-rätten, rörande småsaker, anmärkningar, som förlama administrationen och motverka beslut i ena och andra afseendet. Detta anser jag vara så ytterst viktigt, att jag därför gått med på reservationen. Ty, som jag antydt, tror jag, att det vore bättre för föreningen att vara befriad från anslaget, om man i samband därmed skall genom en statsrevision lägga hämsko på dess verksamhet.

Vi hafva många fall, där staten lämnar bidrag till enskilda ändamål, utan att staten därför vill göra dem till statsinstitutioner. Jag har nyss fått upplysning om att den så viktiga mosskultur-föreningen, som har ett betydligt bidrag af staten, endast där får insätta en revisor, men icke har föreningen gjorts till en statsinstitution därhän, att den skall vara underkastad kammar-rättens och statsrevisionens granskning.

Det är af dessa skäl jag yrkar bifall till den af mig med flere afgifna reservation, som ej afser annan ändring i utskottets förslag, än att Kungl. Maj:t skall hafva rätt att utse en revisor att deltaga i föreningens revision, i stället för att dess räkenskaper skola för granskning öfverlämnas till Riksdagens revisorer. Jag ber således att få yrka bifall till nämnda reservation.

Grefve Hamilton: Blott ett par ord för att besvara ett anförande af herr Billing.

Bland andra argument för afslag framhöll han, att, då han läste den kungliga propositionen, han icke fick klart för sig, huruvida det var Kungl. Maj:ts mening att få det högre anslaget. Han har emellertid nyss fått bekräftelse från statsrådsbänken på, att det var Kungl. Maj:ts mening, och att han således icke kunnat riktigt läsa den kungliga propositionen.

Herr Billing framhöll också, att 15,000 kronor ej vore behöfliga. Såvidt jag ej är illa underrättad, är det en önskan hos både industriens och näringarnas män, att exportföreningen måtte få tillfälle att utvidga sin verksamhet, och om den hade dessa medel i sin hand, skulle den kunna gagna handeln och industrien mer, än den gjort. Det argumentet bör således få förfalla.

Herr Billing har också framhållit, att det vore oklokt att till en enskild förening lämna så stort anslag som 37,000 kronor. Det må tillåtas mig att erinra herr Billing om att, såvidt jag ej är illa underrättad, det var på hans yrkande, som kammaren förledit är beviljade 40,000 kronor till Svalöf, således till en förening.

Herr Billing har äfven framhållit, huru oriktigt reseräkningarna varit skrifna. Det är mycket att här påstå, då man ej fått se, huruvida dessa siffror, som sluta på två nollor, varit för lågt eller för högt upptagna. Det är naturligt, att reseersättningarna för exportföreningen måste blifva ganska stora därför, att just

*Statsunder-
stöd åt
Sveriges all-
männa export-
förening.*
(Forts.)

föreningens ledande man bör genom resor komma i beröring med industriens och näringarnas män, och jag förmodar, att, om staten tillsätter en revisor, denne kommer att noga granska reseräkningarna liksom för öfrigt alla utgifter, som föreningen har.

Jag ber att få återupprepa hvad jag sagt, att det vore sorgligt, om genom ett afslag på detta förslag föreningens verksamhet skulle förminska, och jag är öfvertygad om att, därest de i tidningarna påpekade missförhållandena äro verkliga missförhållanden, hvilket jag icke vågar bestrida, just de män, som sitta i styrelsen och som äro väl kända och högt aktade, komma att vidtaga rättelser. Jag är alldeles öfvertygad, att missförhållandena komma att blifva rättade, och då synes mig, att vi ej böra tveka att bevilja detta lilla belopp af 5,000 kronor, på hvilket meningarna skilja sig.

Jag ber att fortfarande få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Törneblad: Jag begärde egentligen ordet med anledning af den ärade talarens på kristianstadsbänken yttrande i hans första anförande, då han talade om, att de nödiga besparingar och indragningar, som kunde iakttagas, icke borde ske, då det var fråga om ett sådant ändamål som det ifrågavarande. Jag vet icke, om jag uttryckte mig illa eller hvad som kan vara anledningen, att jag fick det svaret. Jag sade uttryckligen, att ändamålet bör man icke på något sätt misskänna, men däremot kan man tänka sig, att de medel, som anvisas för ändamålet, kunna användas mer eller mindre klokt och hushållsamt; och såsom handlingarna nu föreligga, har man ej säkerhet för att de medel, som blifvit beviljade, alltid blifvit så klokt använda, som önskligt varit. Tvärtom: det lilla, som framgår, visar åtminstone i ett fall, att misshushållning ägt rum. Det är visserligen sant, att man kan resa och bör kanske resa ofta, men man bör ej resa dyrt. Det spelar icke så stor roll, men just då det ej är utredt, hurudan verksamheten hittills varit, må man hafva förtroende till framtiden och gifva ett litet anslag under förhoppning, att anslaget bör framdeles kunna höjas.

Herr Billing: Jag brukar icke försvara mig mot alla möjliga påståenden om, att jag sagt eller gjort det och det onda. Det brukar jag icke, hvarken här eller annorstädes. Då skulle jag icke få annat att göra. Men nu tycker jag ändå, att grefve Hamilton gick något för långt. Han påstod, att jag hade haft två yttranden, som han ansåg vara alldeles orimliga — och ändå påstod han, att jag haft dem. Jag har ej sagt det ringaste åt det hållet, men det var väl någon, som kom och pratade med honom, där han satt, och vållade, att han antecknade fel.

Han påstod, att jag sagt, att Kungl. Maj:t ej med sin proposition menat, att den skulle bifallas. Åh ja, nog har ja

kanske någon gång varit mindre artig mot Kungl. Maj:ts regering, men till den grad har jag i alla fall icke förgått mig, att jag sagt, att Kungl. Maj:t icke menar hvad han säger. Jag sade i stället, att den kungliga propositionen gaf många uppslag åt andra utgiftsafdelningen att anställa kritik, och det står jag vid.

Vidare påstod grefve Hamilton, att jag sagt, att det skulle vara oriktigt, att staten beviljade så stora anslag till enskilda föreningar. Det tog han då rent i luften. Ty jag sade icke något åt det hållet ens. Jag vet bestämdt hvad jag sade. Icke något åt det hållet ens sade jag. Ty jag vet väl, att staten beviljat mycket högre anslag än detta åt enskilda föreningar.

Slutligen tog grefve Hamilton hänsikt till reseersättningarna och skulle försöka försvara dem och ville försöka inbilla oss här, att man ej kan granska en reseräkning, om icke man har den i hand. Jag tror, att det icke är oförsynt, om jag tycker, att jag kan granska en reseräkning, som upptager 100 kronor i resekostnad till Katrineholm. Det behöfs icke någon räknemaskin att utföra det konststycket.

Herr Montgomery: Den siste ärade talarens yttrande rörde ganska afsevärda anmärkningar mot det sätt, hvarpå exportföreningen framlagt sina räkenskaper, och han sade, att statsutskottet ej riktigt kunde förstå sig på dem. Det kan nog hända, att exportföreningen i detta fall, såsom mindre tränad än våra ämbetsverk, i formellt afseende ej gått så fullständigt till väga, som önskligt varit, men det får väl ursäktas föreningen. Jag vill dock särskildt fästa mig vid en anmärkning, vid hvilken talaren uppehöll sig, i det jag vill redogöra för hvad exportföreningens chef förehade under sitt besök vid landtbruksmötet i Katrineholm. Han uppehöll sig där 3 å 4 dagar och studerade flitigt åkerbruksredskapens tillverkning, intresserade sig för de olika industriella produkterna och gjorde förfrågningar på olika håll med hänsyn till exportmöjligheter. Då jag brukar vara vid dylika utställningar, kom jag såväl vid denna som andra, han under senare åren besökt, i beröring med honom. Man diskuterade flitigt möjligheterna för export, och personen i fråga har uti föreningens tidskrift gjort en mycket detaljerad beskrifning öfver alla inhemska tillverkningar i denna gren, hvarigenom kunskap därom blifvit spridd till utlandet, så att man äfven där fått kännedom om hvad vi här inom denna bransch kunna prestera. Ett resultat af hans resor är, att flera förfrågningar gjorts ifrån Tyskland särskildt under de sista åren. Sistlidne höst fick jag besök af en tysk resande, som önskade få närmare kännedom om min tillverkning och inleda underhandlingar. Dessa fingo ej då någon afslutning, till följd af att tiden var för kort till nästa säsong, men förhandlingarna skola upptagas igen, och jag har god förhoppning om att kunna exportera till Tysk-

*Statsunder-
stöd åt
Sveriges all-
männa export-
förening.*
(Forts.)

*Statsunder-
stöd åt
Sveriges all-
männa export-
förening.* land af mina tillverkningar. Där ha vi sålunda ett resultat af resan.

Vid tillfällen som detta förekomma naturligtvis en mängd extra utgifter, hvilka äro för en person i dennes ställning omöjliga att undgå. Jag undrar hvad utskottet skulle sagt, om han i sin reseräkning upptagit utgifter för t. ex. festmiddagar och dylikt, hvilka voro en följd af besöket, men hvilka verkställande direktören naturligtvis själf af egna medel bestridt. Detta må kanske i någon mån kunna förklara den runda summan för Katrineholmsbesöket och de båda nollor, hvilka synas hafva så förföljt och plågat statsutskottet.

Jag är öfvertygad om, att denna exportförening kommer att fylla ett ytterst viktigt behof, dess verksamhet har ökats högst väsentligt under de sista åren och industriens män hafva fått ganska stor känning af densamma. Om vi nu skulle inskränka det belopp, som visat sig behöfligt förra året, samt pruta ned det till den summa utskottet föreslagit, tror jag, att man skulle göra denna institution mycket stort förfång, och jag vill påpeka att, ehuru förhållandena ganska svårt tillspetsat sig i följd af de oförsiktiga anmärkningar, som verkställande direktören utslungade mot kommerskollegium, har kollegium icke förty, fastän anmärkningarna voro direkt riktade mot detsamma, ansett sig icke kunna pruta mera än 3,000 kronor på hvad föreningen begärt, och då synes det väl, som om kammaren icke behöfde vara strängare i sitt omdöme än hvad kommerskollegium varit, utan låta exportföreningen komma i åtnjutande af de 15,000 kronor, som Kungl. Maj:t begärt.

Jag var närvarande vid exportföreningens stämma, och det var ett mycket otrefligt sammanträde så till vida, att styrelsen var fast besluten att afgå till följd af de anmärkningar, som framställdes af kommerskollegium, men efter mycket diskuterande återtog styrelsen sin afskedsansökning därför, att man ville invänta hvad Kungl. Maj:t och Riksdagen gjorde i denna sak; om de ställde sig helt på kommerskollegiets sida, eller om de ville vid saken låta bero och vid de anmärkningar, som af kollegium gjorts. Skulle nu Riksdagen biträda utskottets förslag, hvilket jag får säga innebär en ganska stor tillslutning till kommerskollegiets anmärkningar, är jag alldeles öfvertygad om att styrelsen afgår, och då torde det kanske blifva svårt att få personer, som vilja rycka in i styrelsen på det programmet, sådan som situationen nu är, och detta tror jag skulle vara att gifva dödsstöten åt det hela, icke för summans skull, de 5,000 kronorna, utan därför att Riksdagen då visade sig instämma i de anmärkningar kommerskollegiet gjort. Då jag önskar, att exportföreningen måtte få äga bestånd, anhåller jag att få yrka bifall till herr Bohnstedts reservation.

Herr statsrådet Meyer: Medan jag var inne i Andra Kammaren lärer här såsom skäl mot bifall till Kungl. Maj:ts proposition hafva blifvit anfördt, att man ej kunde veta huru exportföreningen hushållade med de medel, som föreningen fått om hand, och att man af den kungl. propositionen hade skäl antaga, att allt icke skulle vara fullt såsom man önskade det. Ja, det är alldeles riktigt. Det har af handlingarna framgått, att det var några utgifter, som kanske icke bort komma i fråga, och att bland annat reseräkningarna slutade på runda belopp och icke syntes vara uppgjorda med den specifikation och i den ordning, som dylika reseräkningar i allmänhet böra och pläga vara affattade. Men det är ju just med anledning häraf kommerskollegium föreslagit vissa afprutningar och Kungl. Maj:t i likhet därmed, så att t. ex. reseomkostnaderna, som upptagits till 2,500 kronor, skulle minskas med 1,000 kronor och redaktionskostnaden med 2,000 kronor — det hade utgått ett arvode, som man ansett vara obehöfligt. Sålunda ha i dessa delar rättelser vidtagits. Med anledning af det passerade har Kungl. Maj:t jämväl föreslagit, att exportföreningen skulle ställas under officiell kontroll, det vill säga under en af Kungl. Maj:t vald revisor. Jag tror således icke, att nyssnämnda skäl böra föranleda ett afslag af den kungl. propositionen. Nu ber jag att få upplysa om, att Andra Kammaren bifallit Kungl. Maj:ts förslag med den ändring, att revisionen skulle verkställas af statsrevisorerna. Jag vet ej om ett liknande yrkande här blifvit framställt, hvarom icke, vill jag uttala den förhoppning, att någon ville göra framställning härom, så att detta måtte i denna kammare komma under votering.

*Statsunder-
stödet åt
Sveriges all-
männa export
förening.*

(Forts.)

Herr Ericsson: Jag hade ej tänkt yttra mig, men diskussionen har föranledt mig att säga några ord. Det har på mig gjort ett nedslående intryck att höra huru man prutar på detta lilla anslag, som kan vara till stöd och hjälp för vår export, hvilken, som vi nog alla veta, är i stort behof af att föras framåt. Och när jag sedan hört en af kammarens mest begåfvade och ansedda ledamöter svänga hela sin vältalighets klubba för att slå ned detta anslag på ett område, där han ej kan vara så fullt hemmastadd, har detta uppkallat mig för att tala för den kungl. propositionen. Jag vågar säga detta mot den ärade talaren på Västmanlandsbänken därför, att då han yttrade att reseräkningarne vore så oerhörda, får man naturligtvis ej jämföra vanliga tjänsteresor med dem, som exportföreningens verkställande direktör måste företaga, och med de kostnader, som därvid kunna komma i fråga. Den föregående talaren har redan bemött detta, och huru vill biskop Billing granska dessa räkningar, då han ej ens vet hur många dagar åtgått till resan? För mig åtminstone synes den saken ofattlig.

Jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

*Statsunder-
stöd åt
Sveriges all-
männa export-
förening.
(Forts.)*

Grefve Hamilton: Jag vill upplysa om, att Andra Kammaren nyss bifallit förslaget om 15,000 kronor med villkor, att revisionen skall skötas af statsrevisorerna. Ett olika beslut i frågan komme ju att medföra gemensam votering, och det vore kanske skäl att söka undvika en sådan. Vid detta förhållande ber jag att få ändra mitt yrkande och i stället yrka bifall till utskottets förslag, men med beloppet 10,000 kronor höjdt till 15,000.

Herr Billing förmenade att jag skulle hafva missförstått hans yttrande. Har jag detta gjort, är jag icke den ende, utan åtskilliga andra kammarledamöter hafva fått samma uppfattning som jag af herr biskopens yttrande. Protokollet kommer väl att utvisa, huru därmed förhåller sig.

Herr Montgomery: Jag anhåller att få instämma med grefve Hamilton och att få ändra mitt yrkande till detsamma, som han framställde.

Herr Melin: Äfven jag anhåller att af samma skäl, som grefve Hamilton framställt, få ändra mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats: 1:o att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o af herr *Tamm. Hugo*, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af honom m. fl. vid utlåtandet afgifna reservation; och 3:o af grefve *Hamilton*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att statsbidragets belopp bestämdes till 15,000 kronor.

Härefter gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarades propositionen på godkännande af grefve Hamiltons yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

*Om beredande
af fast an-
ställning åt
skrifvtråden
m. fl. i
statens
ämbetsverk.*

Föredrogs änyo statsutskottets den 6 och 8 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 119, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående beredande af fast anställning åt personer, som hos statens ämbetsverk äro på ett stadigvarande sätt sysselsatta med skrifvörsmål och dylikt.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 164) hade herr *C. A. Lindhagen* föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, i hvad mån hos statens ämbetsverk och myndigheter personer vore på ett stadigvarande sätt sysselsatta med skrif-

göromål och dylika sysslor utan att äga någon fast anställning, afvensom i anledning af denna utredning föreslå Riksdagen erforderliga åtgärder i ändamål att jämväl dessa biträden måtte i likhet med öfriga ämbets- och tjänstemän samt vaktbetjante erhålla fast anställning med rätt till sjukhjälp, semester och pension.

Om beredande af fast anställning åt skrifbiträden m. fl. i statens ämbetsverk.
(Forts.)

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda grunder hemställt, att herr Lindhagens ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet hade afgifvits reservation af herr *S. G. von Friesen*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till ifrågavarande motion.

Herr Fahlbeck: Ehuru utgången af det sista ärendet kunde komma mig att tro, att man äfven i detta fall skulle kunna kullkasta ett statsutskottsbeslut, vågar jag dock knappast hoppas därpå.

Jag har alltså begärt ordet mest för att fästa herrarnes uppmärksamhet vid föreliggande fråga. Den är på sätt och vis liten och på sätt och vis mycket stor. Det gäller en grupp af arbetare, mest kviunor, men till en del äfven män, som äro sysselsatta med de lägsta arbetsuppgifterna inom våra ämbetsverk, med renskrifning, räkning, kollationering och dylikt. Deras ställning gör dem emellertid hvad arbetet beträffar likställda med vanliga kroppsarbetare. Föreliggande fråga är sålunda en liten del af den stora arbetarefrågan, ty, mina herrar, ehuru dessa statstjänare är ut och är in i kanske 20 à 30 års tid få tjänstgöra, hafva de dock ingen fast anställning. I händelse af sjukdom och invaliditet liksom på ålderdomen äro de öfverlämnade fullständigt åt sig själfva; vidare kunna de afskedas när som helst, med ett ord, deras ställning karakteriseras af den största *osäkerhet*. Men osäkerheten, mina herrar, är just själfva kärnpunkten i den så kallade stora arbetarefrågan.

Den föreliggande motionen är af intresse äfven därför, att den anvisar den förnämsta af de utvägar, på hvilka den stora arbetarefrågan skall lösas, nämligen därigenom att arbetarna blifva fast anställda såsom betjante. Detta är väl icke möjligt inom alla yrken eller alla företag, men staten och kommunen såsom arbetsgifvare hafva i första hand förmåga att gifva hvad som behöfves: en fast anställning. Stat och kommun böra här gå i spetsen; då komma sannolikt alla andra större arbetsgifvare att följa deras spår. Endast på detta sätt blir det möjligt att få fred. Väl är det sant, att de nu ifrågavarande arbetarna icke bilda fackföreningar och icke heller göra några strejker, men icke dess mindre eller rättare så mycket mera bör staten här

Om beredande af fast anställning åt skrifbiträden m. fl. i statens ämbetsverk. göra hvad på den ankommer för att de må få den fasta ställning, som öfver hufvud alla eftersträfvä, och som alla efter hand väl måste komma att få.

Om någon annan vill vara med och instämna uti herr von Friesens reservation, skall jag göra yrkande därom, men om ingen följer mig, är det väl knappt lönt att så sker. Ehuru jag således för närvarande icke har något yrkande att göra, har jag i alla händelser velat fästa kammarens uppmärksamhet på denna mycket viktiga och mycket behjärtansvärda sak ej blott för dessa några hundrade kvinnors och mäns skull, utan också därför att ett åtgörande i motionens syfte vore ett steg i den rätta riktningen, den, på hvilken en gång förr eller senare staten och andra arbetsgifvare måste slå in.

Herr Törneblad: Den siste talaren har verkligen ått motionen gifvit en omfattning, som är till och med betydligt större än den statsutskottet funnit ligga i densamma. Vore det nu så, att arbetarefrågan kunde lösas genom bifall till reservationen — därom förmodligen icke ens reservanten har drömt — vore det måhända ett mycket lätt sätt att rösta för en sådan lösning — »lätt», ja, det beror nu på, huru man tager det. Men nu är det tyvärr icke så, utan frågan får väl tagas i något mindre omfattning, än den siste talaren har ställt densamma. Dess omfattning är tillräckligt stor i alla fall, som äfven utskottet antydt i sin motivering. Utskottet har icke på något sätt ställt sig ogynnsamt mot den tanke, som legat till grund för motionen, endast velat, att denna icke nu skulle bifallas och det af, såvidt jag kan förstå, en ganska giltig anledning, den nämligen, att ifrågasvara extra ordinarie anställningar i ämbetsverk och styrelser och dylikt omfatta både manliga och kvinnliga biträden, och det vore måhända icke rätt att lösa frågan endast för dessa kvinnliga biträden utan all hänsyn till de manliga, hvilka ju redan själfva tagit spörsmålet om hand och bildat en förening för att befordra sina intressen. Nu veta vi, att en lönereglering förestår, och jag är öfvertygad om, att vid denna reglering hänsyn kommer att tagas både till de manliga och kvinnliga extra ordinarie, på hvilket sätt, det blir nu en annan sak. Motionären har slutat med, att dessa biträden må erhålla fast anställning med rätt till sjukhjälp, semester och pension. Med sjukhjälp menas förmodligen det vanliga stadgandet vid löneregleringar, att en viss del af aflöningen betraktas som tjänstgöringspenningar och en viss del som fast lön, och att den fasta lönen får i vanliga fall behållas vid sjukdom. Men detta är, som man ser, en ganska viktig och omfattande fråga. Det är ej mindre än 306 biträden, som äro omtalade i motionen n:o 2, enligt utredning af Fredrika Bremer-förbundet, och de befinna sig i den ställning, att man ej kan skära alla dessa öfver en

kam, och det är långt ifrån, att dessa biträden kunna jämföras med kroppsarbetare. Utaf dessa 306 finnas t. ex. 67 anställda som biträden i postsparbanken. För deras anställning fordras vissa kvalifikationer, helt andra än för kroppsarbetare, och dessutom finnes en hel mängd använda i järnvägsstyrelsen och på andra ställen. De, som äro anställda i postsparbanken, hafva redan genom styrelsens beslut i hufvudsak faktiskt de förmåner, som här omtalas, med undantag af pension. Det är ganska många, som icke *behöfva* pension, ty de gifta sig — de inträda ofta så tidigt, redan vid 18 à 20 års ålder, att man i allmänhet kan räkna på, att afgangen är ganska betydlig, utan att pension behöfves. Så är nog förhållandet äfven på andra håll. Det finnes biträden, som icke beröras i motionen, men hvilkas ställning är fullt ut lika behjärtansvärd, nämligen de lokala telefonisternas, icke de interurbana utan de *lokala*. Således omfattar denna fråga ej blott hufvudstaden utan hela landet, och det icke blott för de kvinnliga utan äfven för de manliga biträdena. Därför har utskottet icke velat binda sig genom några löften, men utskottet uttalar sig välvilligt, och det vill också jag göra. Jag tror, att, när frågan en gång återkommer, det är af största vikt, att man då icke på förhand bundit sig vid det ena eller andra. Tanken är fullkomligt riktig, och regeringen kommer nog att hafva sin uppmärksamhet fästad därpå, men frågan kan icke lösas på sätt här är föreslaget, utan den måste lösas på ett mycket fullständigare och mera omfattande sätt och efter en vida grundligare utredning än denna, som delvis riktar sig på förhållanden af rent speciell natur och delvis på andra, som röra personer helt annorlunda ställda än vanliga extra ordinarie renskrifningsbiträden. Hvad slutligen beträffar de 6, som äro anställda i Svea hofrätt, förmodar jag, att frågan i afseende på dem möjligen kan lösas på annat sätt — t. ex. af själfva ämbetsverket — än att Riksdagen behöfver därmed taga befattning eller bestämma, huruvida de skola inställa sig på viss tid för att vänta på renskrifning.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Fahlbeck: Endast några ord till svar på hvad den siste ärade talaren anförde. Han gjorde sig skyldig till ett missförstånd, såvida det icke var en sofism, då han påstod mig hafva sagt, att med lösningen af denna fråga vore äfven arbetarefrågan löst, och att det således skulle vara en mycket enkel sak att bli färdig med sist nämnda fråga. Men det sade jag icke. Jag sade, att den föreliggande frågan är *en liten del* af den stora arbetarefrågan. Jag är visserligen icke blind för att det arbete, som ifrågavarande statstjänare utföra, icke är detsamma som en vanlig kroppsarbeters, men deras arbetsvillkor och deras ställning

Om beredande af fast anställning åt skrifbiträden m. fl. i statens ämbetsverk.

(Forts.)

Om beredande af fast anställning åt skrifbiträden m. fl. i statens ämbetsverk. (Forts.)

äro desamma som kroppsarbetarnes. Det är det, som gör, att denna fråga är en liten del af den stora arbetarefrågan. Hvad begär nu motionären? Han begär icke omedelbar hjälp, utan endast en utredning. Han anför, att löneregleringskommittéen, som eljest har dessa saker om hand, icke ämnar befatta sig med eller åtminstone hittills icke befattat sig med denna fråga. Hvad vore då rimligare, än att Riksdagen begärde en utredning angående jämväl dessa statstjänare? Att frågan har stort omfång, vida större än hvad som framgår af motionärens utlåtande, är alldeles klart, men så mycket mera skäl då att utreda och undersöka den. Vi komma ändå aldrig ifrån, att detta är den enda väg, på hvilken vi kunna lösa denna lilla del af arbetarefrågan, likasom arbetarefrågan i dess helhet. Det är härpå jag velat fästa kammarens uppmärksamhet, men, som jag sagt förut, har jag intet yrkande att för närvarande framställa.

Herr Wieselgren: Jag tror, att det ganska länge varit en vedertagen uppfattning, att staten har vissa skyldigheter mot sina tjänare, därest dessa för att blifva statens tjänare måst underkasta sig något särskildt utbildningsarbete. Det är ju en sanning, att, för så vidt staten vill hafva krafter till sitt förfogande för alla de skiftande uppgifter, som statsförvaltningen kräfver, måste den se till, att dessa tillgodoses på ett sätt, som gör, att de finna för sig förmånligt att utbilda sig för dessa olika verksamhetsgrenar. Men det är ett misstag, om man tror, att staten därigenom kommer ifrån hvad som måste åligga den-samma såsom en god husbonde. För de statstjänare, som icke behöfva något annat för sin utbildning än att kunna läsa och skrifva, kunna icke förmånerna behöfva ställas så synnerligen höga, om man endast ser saken från rent ekonomisk synpunkt; man tager den billigaste arbetskraft man kan få och betalar denna så litet som möjligt. Men ett sådant betraktelsesätt konstituerar icke en *god* husbonde; och efter min åsikt är ingenting viktigare för staten än att eftersträfvat det erkännande, att staten med hänsyn till sina tjänande krafter framstår såsom sådan, till föredöme för andra.

Här är nu en stor mängd krafter, som staten använder och behöfver öfverallt, och om man skulle invända, att staten icke behöfver göra mera än det minsta möjliga för dessa sina tjänare, kan man dock icke däraf draga någon annan slutsats, än att staten mera merkantilt än filantropiskt tillvägagår i sitt förhållande till dessa sina tjänare.

Statsutskottet har, såsom nyss nämndes, icke ställt sig fullt afvisande i fråga om dessas önskemål. Det har icke påyrkat, att staten bör vidhålla en uppfattning och ett förfaringsätt mot här ifrågarande statstjänare, som motsvarar den antydning, jag nyss tillätit mig att gifva. Men om också utskottet förklarar

såsom sin mening, att i vissa fall pensionering af extra ordinarier i statens tjänst kunde hafva skäl för sig i fråga om kvinnor, som under lång tid arbetat för statens räkning, så står dock icke detta resonemang i full harmoni med den kläm, hvarmed utskottet afslutar sitt betänkande; ty motionärens framställning afstyrkes med orden »må icke till någon Riksdagens åtgärd för-
anleda». Det är dock icke någonting annat, som motionären begär, än att Kungl. Maj:t täcktes verkställa en utredning, i hvad mån här ifrågavarande personer skulle kunna på ett bättre sätt tillgodoses. Och om också omfattningen af denna utredning kan tagas på ett mer begränsadt eller på ett mera utsträckt sätt, så är det dock icke någonting annat, som i sak föreslås, än att fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på att här dock *är någonting att göra*. Det gäller en skara af statens manliga och kvinnliga tjänare, om än motionären i främsta rummet har tagit de kvinnliga tjänarne i ögonsikte och vill åstadkomma någon förbättring i dessas belägenhet. Jag har svårt att tro, att icke Första Kammaren i detta afseende sympatiserar med motionären. Första Kammaren har genom upprepade beslut vid föregående riksdagar frångått den gamla uppfattningen, som blott makade undan kvinnan och som ansåg, att då kvinnan skulle anlitas för något arbetsändamål, skulle hon åtminstone underbetalas, man skulle visa henne, att det var en slags nådegåfva, hvarmed man afspisade henne. Denna uppfattning är lyckligtvis numera föråldrad, *dess* tid är förbi, och jag kan icke se annat, än att kammaren skulle på ett värdigt sätt fullfölja den åskådning, som kammaren lagt i dagen vid föregående tillfällen, om kammaren nu bifölle hvad motionären i ärendet föreslagit.

Herr Nyström, Carl: Jag begärde ordet därför, att den utredning, som här begäres, afser att skänka rättvisa åt vissa statstjänare, och jag tänkte då, att det skulle i viss mån komma att inverka på den blifvande utredningen, om mer än *en* i Första Kammaren yttrade sig i samma riktning som motionären. Nu hafva emellertid förekommit icke *ett* utan *tre* sådana yttranden. Min önskan, herr grefve och talman, har uteslutande varit, att det skulle blifva ådagalagdt, att det i denna kammare finns stöd för de anspråk, som blifvit framställda från de kvinnliga statstjänarnas sida.

Herr Boström, Filip: Jag kan icke underlåta, herr grefve och talman, att få till dagens protokoll uttala min anslutning till den motion, som här förekommer till behandling.

Jag erkänner riktigheten af statsutskottets påstående, att den skrifvelse, motionären här föreslagit, har ganska vidt gående konsekvenser, men genom de utredningar, som föreligga, gjorda af Fredrika Bremer-förbundet och af motionärens framställning,

Om beredande af fast anställning åt skrifvbiträden m. fl. i statens ämbetsverk.
(Forts.)

Om beredande af fast anställning åt skrifbiträden m. fl. i statens ämbetsverk. framgår tydligt, att här begås en orättvisa emot en klass af stats-tjänare, som stå på alldeles lösa fötter och när som helst kunna afskedas från det arbete, som de innehafva.

Denna fråga berör dock icke allenast dessa uti utredningen omtalade funktionärer, utan den berör äfven hela klasser med personal anställd t. ex. vid länsstyrelserna, där man på bägge afdelningarne städse har fasta skrifbiträden, hvars tid tages i anspråk från kl. 10 till kl. 3 hvarje dag och ofta nog äfven många timmar på eftermiddagen.

Då nu den arbetande löneregleringskommittéen ställt i ut-sikt, att en stor del af de mera mekaniska arbeten, som förut verkstälts af extra ordinarie tjänstemän, för framtiden torde kunna bestridas af sådana biträden, hvarom nu är fråga, föreställer jag mig, att rätta tidpunkten kan vara inne, då svenska Riksdagen nästa år torde hafva till behandling den första delen af löneregleringskommittéens arbeten, att man redan nu fäster uppmärksamheten på, att uti de blifvande förslagen nödig hänsyn måtte tagas till att man får dessa extra biträdens ställning förbättrad såväl uti det ena som det andra afseendet. Då Andra Kammaren helt nyss biträdt den till statsutskottets betänkande fogade reservationen, tillåter jag mig värdsamt anhålla, att äfven Första Kammaren måtte biträda samma beslut. Jag föreställer mig nämligen, att det skall gå ganska lätt att just nu, när det ena ämbetsverkets lönestat skall regleras efter det andra, samtidigt föra in hvad som fordras för att ställa denna klass af statstjänare på en mera fast fot.

Jag tillåter mig alltså, på grund af Andra Kammarens nyss fattade beslut, att yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Billing: Vid afgörandet af den förra frågan, nämligen om anslag till exportföreningen, böjde jag mig för min del för Andra Kammarens beslut och begärde icke votering, enär jag ansåg, att, om Andra Kammaren ville gifva 15,000 kronor, Första Kammaren ej borde minska summan. Men icke anser jag, att den nu föredragna frågan är af den natur, att, därför att Andra Kammaren har biträdt reservationen, Första Kammaren bör göra detsamma, i all synnerhet som jag skulle mycket illa känna mitt folk i Andra Kammaren, om icke där åtminstone ett mycket stort antal ställt sin förhoppning på att Första Kammaren skulle afslå förslaget, och därför velat undvika diskussion och votering. Jag vet visserligen icke, om vare sig diskussion eller votering förekommit i Andra Kammararen, men åtminstone såvidt statsutskottets ledamöter från Andra Kammararen representera någon opinion, är det helt visst där en önskan, att Första Kammaren måtte afslå reservationen.

Jag ber nu, då yrkande om bifall till motionen blifvit gjordt,

att ytterligare för herrarne få betona, hur ofantligt vidsträckt omfång den här uppkastade frågan har, och hvilken konsekvens det skulle kunna medföra, om den afgjordes i öfverensstämmelse med motionen.

Motionären talar om kvinnliga skrifbiträden. Det finns naturligtvis icke något skäl att ordna annorlunda för kvinnliga skrifbiträden än för kvinnliga biträden på andra områden i våra ämbetsverk. Det finns väl icke skäl att inskränka begäran till kvinnliga arbetare i Stockholm, utan man bör väl vidga kretsen ut öfver hela landet, och då kommer frågan att beröra snart sagdt hvilken gren uti vårt allmänna lif som helst. Det är väl icke heller skäl att inskränka denna fråga om extra ordinarie befattningars förändring till ordinarie endast med hänsyn till kvinnorna, utan man måste väl också taga hänsyn till de såsom extra ordinarie tjänstgörande männens ställning. Den rätta vägen är väl, att man i de olika ämbetsverken ordnar utförandet af göromålen så, som göromålens kraf tillråda, och sedan får detta väl, vare sig det är män eller kvinnor, som skola utföra arbetet, betinga ordinarie befattningar, där sådana äro behöfliga och uppbaras af ett stadigvarande behof. Det är detta, som utskottet gifvit uttryck åt i sitt betänkande.

För resten tror jag, att det är ganska tvifvelaktigt, om det för våra kvinnor i allmänhet skulle vara fördelaktigt, att alla sådana där extra ordinarie sysselsättningar ordnades under ordinarie befattningar.

Här finns en stor mängd kvinnor i vårt land, som hafva sysselsättning, något större eller mindre arbete i ämbetsverken, såsom bisyssla till hvad de för öfrigt hafva att utföra, och jag tror, att om man ginge allt för långt och konsekvent till väga i att förvandla extra ordinarie befattningar till ordinarie, man därigenom skulle kunna skada ganska många kvinnors ställning.

För öfrigt föreställer jag mig, att Första Kammaren icke skall vara villig att affärda en skrifvelse, då förslaget därom är till den grad obestämdt, som här är fallet. För min del är jag motståndare till riksdagsskrifvelser, som tillkomma i hast, och framför allt till riksdagsskrifvelser, som peka åt ofantligt många och vidsträckta håll, utan att Riksdagen har kunnat på något sätt uppdraga några gränser för de begärda utredningarna.

Här har icke uppdragits den ringaste begränsning, och mig synes, att det icke skulle kunna gå an för Första Kammaren att bifalla motionärens förslag om en sådan skrifvelse.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Wijk: Med anledning af att den ärade talaren på bohuslänsbanken yttrade, att löneregleringskommittéen icke brytt sig om att taga befattning med den fråga, som är berörd i herr Lindhagens motion, skall jag be att få påpeka, att detta helt

Om beredande af fast anställning åt skrifbiträden m. fl. i statens ämbetsverk.
(Forts.)

enkelt beror därpå, att löneregleringskommittéen* icke fått ett sådant uppdrag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med därunder framställda yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare därpå att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarades den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.*

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 6 och 8 innevarande maj bordlagda betänkande n:o 24, i anledning af väckta motioner om exporttull å järnmalm.

I två inom Andra Kammaren väckta motioner, n:is 48 och 108, den förra af herr *C. J. Jakobson* och den senare af herr *S. Nordström* i Höglunda, hade förslag framställt om åsättande af exporttull å järnmalm; och hade därvid hemställt af herr Jakobson, »att Riksdagen behagade åsätta en tullsats, att gälla från och med år 1905, af 50 öre pr ton för all järnmalm, som ur landet utföres», samt af herr Nordström, »att Riksdagen behagade från och med nästkommande år åsätta en exporttull å järnmalm med 1 krona pr ton om 1,000 kilogram».

Utskottet hade i förevarande betänkande på angifna skäl hemställt.

1:o) att herr *C. J. Jakobsons* motion icke måtte af Riksdagen bifallas;

2:o) att herr *S. Nordströms* motion icke heller måtte af Riksdagen bifallas; men

3:o) att Riksdagen, i anledning af omförmälda motioner, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida, vare sig med hänsyn till omfattningen af landets förråd af järnmalm och möjligheten af dess förädling inom landet eller för tillvaratagande af landets ekonomiska intressen i öfrigt, särskilda åtgärder till malmexportens reglerande kunde anses vara påkallade, äfvensom därefter till Riksdagen aflåta den framställning, hvartill en dylik utredning kunde gifva anledning.

Vid betänkandet hade reservationer afgifvits af friherre *Klingspor* samt herrar *Nisser*, *Wester* och *Håkansson*.

Vid betänkandets föredragning begärdes ordet af

Herr Cavalli, som yttrade: Jag hemställer, att bevillningsutskottets betänkande n:o 24 måtte handläggas på det sätt, att bevillningsutskottets hemställan i alla tre punkterna får i ett sammanhang diskuteras, men att herr talmannen vid ärendets afgörande framställer proposition i ett sammanhang på punkterna 1 och 2 och därefter särskildt på punkten 3.

*Ifrågasatt
exporttull
på järnmalm.*
(Forts.)

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkterna 1—3.

Friherre Klingspor: Den fråga, som nu förligger om åsättande af exporttull på järnmalm, är otvifvelaktigt af en ganska ingripande betydelse. Då det är fråga om så viktiga saker som detta, bör man tänka sig hur i framtiden omdömet kan komma att blifva om den tid, som hade afgörandet i din hand, omdömet om huruvida den tiden rätt begagnat sig af de tillgångar, som funnits, eller om den medverkat till en exploatering af landets förmögenhet på ett oklokt sätt.

Jag vill erinra om huru vi nu bedöma det sätt, hvarpå landet under åtskilliga skeden af det sista seklet behandlat sina skogstillgångar. Vi se då, hur kritiken fallit skarpt öfver det sätt, hvarpå man under första hälften af förra århundradet förfor med statens tillgångar. Jag skall icke särskildt beröra frågan om rekognitionsskogarne och annan skogsmark, som staten då upplät för industrien, hvilket kunde vara befogadt då, men hvars räckvidd gått in på sista tiden på ett sådant sätt, att man måste försöka att få olägenheterna af detta förfarande häfda.

Det ser nästan så ut, som om staten på den tiden rent af betraktade den skogbärande marken som ett onus, hvilket staten borde afhända sig, och man tänkte därvid icke på skogarnes stora värde för framtiden. Vi hafva långt in på senare tid sett, hur staten genom så kallad »afvittring» afhändt sig högst betydliga och värdefulla skogsmarker, som nu på vissa håll, där man rätt förstått att tillvarataga dessa tillgångar, lämnat stort artad afkastning.

Staten har på detta sätt förlorat ofantliga summor. Vi se, huru behofven stegras på alla områden, och det vore därför synnerligen önskligt, att alla tillgångar, som kunna användas för att ständigt vidmakthålla utvecklingen af landets olika inrättningar, också tillvaratoges, och man bör då sannerligen icke på en gång slösa bort en tillgång, så att det icke blir något öfver för kommande generationer.

Denna fråga om exporttull på järnmalm har, som vi se af betänkandet, genomgått olika skeden. Till för ungefär fyrtio år sedan var all utförsel af malm förbjuden. Den tidens män

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

ansågo, att man skulle taga ytterligt väl vara på hvad som fanns och icke medgifva, att någonting fördes ut. Den tidens transportförhållanden voro ock sådana, att endast en ringa del af landets tillgångar kunde exporteras.

Förmodligen var det i samband med järnvägskommunikationernas upprättande och andra trafikmöjligheters tillkomst, som uppfattningen blef en annan, och vi se nu, att utbytet af produkter öfver hela världen sker på ett helt annat sätt än för femtio år sedan. En tillgång, som finns i ett land, är sålunda nu i regel äfven tillgänglig för andra länder.

Hvad Sverige beträffar, gafs för fyrtio år sedan malmtullförseln fri. År 1889 började emellertid kraf ställas på Riksdagen, att en malmtull skulle åsättas — och den tull, som då begärdes, var icke en krona, utan tre kronor per ton. Emellertid har Riksdagen hittills sagt nej till de upprepade framställningar, som i detta afseende blifvit gjorda. På senare tider hafva de lappländska malmerna blifvit lättare tillgängliga, och därmed har också möjlighet uppstått att använda dem.

Till en början mötte dock stor svårighet att kunna åsätta en malmtull på grund af de ovissa förhållanden, som rådde däruppe såväl i afseende å äganderätten som i afseende å förmåga att åstadkomma det nödiga kapitalet för att exploatera malmen.

Den osäkerhet, skulle jag vilja säga, med hvilken statsmakterna behandlat denna fråga, har nog varit ödesdiger i flera afseenden, ty många millioner hafva därigenom gått förlorade för landet. Jag tror nästan man kan säga, att den personliga afundsjukan, som spelar en så stor roll inom vår nation, också spelat ganska mycket in i denna fråga, då man lugnt kunnat åse, huru kraftiga ansträngningar blifvit gjorda från flera enskilda personer, som riskerat hela sin förmögenhet och hela sin ekonomiska tillvaro för att gagna landet genom att utveckla handteringen af järnmalm och åstadkomma möjligheter för dess frambringande och förädlande.

Vi komma sedan fram till ett annat skede, då Riksdagen nästan tvangs till att anlägga Ofotenbanan för att man i högre måtto skulle kunna exportera de lappländska malmerna.

Detta var ju alldeles stridande emot andra intressen för landet, som, enligt hvad man förut antog, bort vara mera vägande än någonsin önskan att kunna exploatera malmen ändå hastigare, än man förut kunnat.

Jag tror, att det var ett ganska ödesdigert steg, som då togs. Det togs emellertid i rent kommersiellt intresse. Men äfven andra intressen spelade därvidlag in, som varit allt annat än lyckobringande för landet, hvilka vi nu se dyka upp i en hel mängd olika afseenden vis-à-vis vårt lands både inre och yttre förhållanden. Hvad som då skedde, hafva vi säkerligen mycken

anledning att beklaga. Vid den tiden gåfvos ock stora löften om de förmåner, som denna affär skulle medföra för landet, och hvilka återtjänster landet skulle få tillbaka, men därvidlag får man nog anse, att vi icke hafva mycket att vänta.

När den åsikten nu på senare tiden ett par gånger förts fram, att landet för att få någon behållning af de malmtillgångar, som beröfvades landet, skulle skaffa sig detta i form af en accis eller en exporttull, så hafva dessa kraf icke nåtts af någon välvilja af dem, som hafva något ekonomiskt intresse däruppe, utan de hafva nog resonerat som så, vill det synas, att hafva vi gjort ett geschäft, så vilja vi behålla det för oss själfva, och nu är det slut med eftergifter och slut med de stora löfthena. Jag har åtminstone svårt att på annat sätt förklara den behandling, som denna fråga under sista tiden erhållit i pressen.

Om vi nu gå frågan något närmare in på lifvet, så se vi, att utlännigen nog har klart för sig, att vår malm duger, och man har där i utlandet äfven den uppfattningen, att det går an att förädla dessa malmer.

Genom de billiga sjöfrakterna har man kunnat anlägga förädlingsverk på tyskt område för att sedan kunna återföra den förädlade varan emot högre betalning. Vår generalkonsul i Lübeck har i rapport till kommerskollegium tillkännagifvit, att man i Lübeck planerar anläggandet af ett sådant förädlingsverk, och vi veta, att ett sådant redan finnes i Stettin. Det är då gifvet, att tanken på, att vi själfva skulle anlägga förädlingsverk inom landet, bör vara lika utförbar som att anlägga dylika verk uti någon annan af Östersjöhamnarne. Klart är också, att påläggandet af en tull på den malm, som exporteras, skulle lända den inhemska förädlingsindustrien, som skulle kunna uppstå, till nytta, ty våra inhemska verk skulle då hafva denna lilla förmån framför dem, som taga malmen till utlandet för att där förädla den.

Det är således en direkt hjälp för tanken att förädla malmen inom landet, som räckes genom att pålägga en exporttull, eller hvad man nu vill kalla en dylik pålaga.

Om man nu vill säga, att en exporttull eller pålaga på denna artikel vore olämplig, så vill jag göra en liten jämförelse. Järnet, som tages ur våra berg, växer icke tillbaka. Det är borta i och med detsamma, som vi föra bort det, och det kommer icke igen på något sätt. Vid de utredningar, som förekommit, hafva olika meningar uppstått därom, huru stora tillgångar på järnmalm det finns i vårt land.

I detta betänkande finnes också redogjort för ett tankeutbyte mellan olika personer i afseende å de malmkvantiteter, som skulle finnas att tillgå i vårt land, och jag kan ju icke afgöra, hvilken af de olika meningarne är den rätta.

Jag tror mig dock kunna säga, att alla tecken tyda på, att

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

tillgångarne icke äro synnerligen mycket större än den lägsta af de här anförda uppgifterna, nämligen 600 millioner ton. Jag vill erinra om, hurusom man för en del år tillbaka uppskattade Gellivaremalmen mycket högt, men efter endast några få års brytning fann man, att dessa tillgångar blifvit alldeles för högt uppskattade, och jag tror, att de nu ställa sig vid omkring en fjärdedel af hvad man ursprungligen beräknade dem till. Äfven om nu malmtillgångarne skulle uppgå till några hundra millioner ton mer eller mindre, kvarstår dock i hvarje fall det förhållandet, att världens järnbehof år för år stegras i så ofantlig grad, att i belysningen häraf de malmtillgångar, som finnas i Sverige, icke äro af någon större betydelse. Redan genom den exportering, som nu sker, skulle det, efter hvad en utredning visat, efter 140 år vara slut med järnmalmen. Men de tendenser, som finnas, att öka exporten och de ständigt ökade behofven af malmer, skola naturligtvis, om de fortgå, förkorta denna tid och icke förlänga den. I alla fall är i ett lands lif ett eller ett par hundra år icke mycket, och vi måste nu här tänka på efter världens dom öfver vårt sätt att exploatera nationens tillgångar.

Emellertid, hvad jag ville säga var, att malmtillgångarne äro af den beskaffenhet, att det, som tages bort, icke växer igen. Med afseende å exporten af trävaror har man dock ansett sig tvungen att vidtaga restriktiva åtgärder för att uppmuntra återväxten af våra skogar, och detta har man gjort i form af en sorts accis, som pålægges vid utförseln, och då så skett, torde man väl finna, att ännu större skäl föreligga att vidtaga motsvarande åtgärder med afseende å järnmalmsexporten. Träet kommer igen, det växer tillbaka på marken, om endast marken skötes, ja man kan till och med säga, att det växer igen, om marken också icke skötes, blott den icke alldeles särskildt miss-handlas, ty på den allra största delen af skogbärande mark kan mycket litet åtgöras af människohand, utan återväxten måste i det mesta reglera sig själf.

Då man har ansett sig vara befogad att pålägga en afgift på alla exporterade trävaror — detta är ju en af våra förnämsta exportartiklar — utan att någon ansett detta vara något för våldsamt ingripande i handteringen, och då vi ju sett, hur man i England, när man behöfde medel, icke drog i betänkande att lägga exporttull på stenkol, hvilket ju högst betydligt ingrep i våra näringar, ehuru vi icke kunde anse, att detta var en åtgärd, som vi hade anledning att uppresas oss emot, så torde det vara fullt berättigadt, att äfven vårt land lägger en pålaga på denna råvara, järnmalmen, och på så sätt beskattar utlandet.

Efter denna lilla parallell torde ingen kunna anse, att det ur principiell synpunkt förefinnes något hinder för att pålägga en exporttull på den järnmalm, som utföres, utan att det tvärtom måste ligga i landets eget intresse att göra detta.

Efter den jämförelse med trävarorna, som jag framhållit, skulle ju nu den frågan kunna uppställas, hvilket intresse man skulle vilja uppmuntra med de medel, man finge in på denna tull. De, som följt med de lappländska intressena under den senaste perioden, hafva sett, hvilka kraftiga ansträngningar från många håll gjorts för att få den så kallade inlandsbanan till stånd. Man har ansett, att genom densamma skulle befordras möjligheten att få träkol i större måtto än hittills från sådana trakter, där skogen för närvarande ruttnar ned och förstöres utan att hafva något värde, och man har äfven ansett, att denna banas anläggning skulle befordra utvecklingen af vår järnindustri och medverka till, att vi kunde få en förädling i stor skala till stånd.

Det ligger då nära till hands att säga, att vi kunna använda de inkomster, som inflyta af exporttullen, för inlandsbanan. Man har ju äfven framhållit denna banas stora betydelse såväl ur kulturell som ur försvarssynpunkt. Den måste ju ock blifva af stor kulturell betydelse för en stor del af lappmarken och andra delar af landet, som nu äro i saknad af kommunikationer. Kommer denna inlandsbana till stånd, skall ju den betydande vattenkraft, som finns på flera ställen i de stora älfvarne, kunna blifva tillgänglig för industrien.

Ur försvarssynpunkt har åter mycket kraftigt betonats, att det endast af sådan anledning vore nödvändigt att bygga inlandsbanan, sedan man nu tvungit fram dels Ofotenbanan och dels, såsom en följd däraf, Bodenfästningen.

Det är således många skäl, som tala för att vi böra besluta oss för de stora utgifterna för inlandsbanan, och denna bana motiveras i hög grad däraf, att dessa malmtillgångar finnas däruppe och måste försvaras vid eventuellt kommande konflikt. Det är då helt naturligt, att *den inkomst, som genom en exporttull skulle tillföras landet, skulle användas för att arbeta fram denna inlandsbana och således låta denna bana så att säga betala sig själf.*

Man skulle också kunna tänka sig, att en del af denna inkomst skulle kunna användas för att uppmuntra *förädlingsindustrien* inom landet. Det framgår af detta betänkande, att en sådan förädlingsindustri är ett önskemål här i landet, men att den risk, som är förenad med en sådan industri, gör, att någon lösning af denna fråga ännu icke kunnat vinnas. Hvad vore då riktigare än att använda en del af denna inkomst under en följd af år för att direkt uppmuntra en förädlingsindustri och för att så att säga förskaffa den en assurancespremie, så att de enskilda intressen, som tagit frågan om hand, må hafva ett stöd bakom sig. Hvad det har för betydelse att få fram en förädlingsindustri i stor skala, hvilken kunde tillverka många af dessa tunga införselprodukter af järn, som nu införas t. ex. för byggnadsändamål och för järnvägar, det kan ju hvar och en

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

lätt förstå. Om någon nu säger, att vi hafva så stor förtjänst af malmexporten, att denna är en fördel äfven utan extra pålaga, så vill jag som svar härpå säga, att vi för närvarande stå nära på stilla i afseende å järnindustrien. Alla siffror, som äro be-lysande å detta område, visa, att det råder stillestånd inom järn-
industrien, under det att, såvidt jag riktigt uppfattat dessa siffror, vår import af järnvaror går lös på omkring 50,000,000 kronor årligen. Den evalverande siffran för värdet af exporten af malm består i värdet af arbetslöner för brytningen af malmen, hvilka löner ju stanna inom landet, och dessutom den förtjänst, som bolaget får, af hvilken för öfrigt endast en del stannar inom landet. Men staten får ju af detta ingenting. Det kan hända, att de finnas, som säga, att staten får fördel af att hafva denna järnväg däruppe, hvilken bekostas af dessa intressen. Jag vill fråga, om någon anser, att detta är någon extra fördel att för att exportera järnmalm bygga en bana, som de åtagit sig att amortera under en lång följd af år. Det är således ingen annan fördel än att få igen hvad man lagt ut för detta ändamål. Det är ju icke någon extra fördel man härigenom bekommer.

Det finnes de, som säga, att staten genom att den satt taxan för dessa transporter så låg, skulle vara förhindrad att taga någon exporttull eller annan afgift. Svaret härpå är mycket enkelt. Uppgårelsen om frakterna är ju en ren affärsfråga. Hvarje bolag, som har varor för export, kan uppgöra med järnvägsstyrelsen om villkoren för dylika transporter, och järnvägsstyrelsen är nog affärsmässig att sätta frakten för en stor exportör jämförelsevis låg. Därpå kan man ju få exempel från många håll i vårt land och för öfrigt i många andra länder. Järnvägsstyrelsens behandling af fraktsatsen är en sak för sig, som ej berör frågan i öfrigt.

Vidare finnes det andra, som säga, att då detta bolag uppgjort affär med köpare i främmande länder om försäljning af malm till visst pris, så skulle följderna af en exporttull blifva en sådan fördyring af varan, att affären ej vidare kunde drifvas. Detta är dock en sanning med betydlig modifikation. I ett kontrakt, som uppgjorts med utlänningar och som omfattar betydliga kvantiteter, finnes inryckt en särskild föreskrift för det fall, att tull skulle påläggas. Jag skall läsa upp den paragraf i ett exportkontrakt, som handlar härom. Här står i § 10: »eventuell exporttull har säljare och köpare att bära till hälften hvardera; den ena parten har dock rätt att, om exporttullen öfverstiger en krona per ton, bryta kontraktet, ifall den andra parten icke ensam bär den delen af exporttullen, som går öfver en krona». Det kontrakt, som här är i fråga, gäller för 865,000 ton per år och räcker till år 1912. Således har man redan på förhand bestämt sig för, huru man skall förhålla sig i händelse exporttull skulle åsättas malmen, och jag föreställer mig, att det finnes flere

kontrakt, där denna försiktighetsåtgärd blifvit iakttagen, och i allt fall gäller ju detta kontrakt en så afsevärd kvantitet som nära 900,000 ton per år, att det väger mycket i denna fråga.

Om jag nu från denna lilla utredning går till utskotts-
betänkandet, så får jag säga, att utskotts-
betänkandet är tillräckligt
motiv för mitt yrkande om exporttull, ty hvad har utskottet för
motivering? Jo, det säger på sidan 18:

»Om således med den utredning, som uti nu ifrågavarande
afseende hittills åstadkommits, storleken af malmtillgången inom
landet icke kan exakt angifvas, torde dock af samma utredning
framgå, att någon öfverhängande fara för att landets förråd af
järnmalm skall uttömmas icke förefinnes.»

Däraf drager nu utskottet den slutsatsen, att ur nu angifna
synpunkter en exporttull å järnmalm icke för närvarande kan
anses af oundgängligt behof påkallad. Men å andra sidan vill
utskottet ej afvisa tanken på en utredning. Således är hela inne-
hållet af utskottets betänkande, att utskottet erkänner behofvet af
en exporttull, men säger, att det är ingen »*öfverhängande fara*»
i att vänta. Men det är ju icke precis någon motivering för att
alldeles låta bli, och att man säger, att icke för närvarande
något »*oundgängligt behof*» förefinnes, det måtte väl icke heller
vara något, som kan afvisa frågan för den, som anser densamma
vara af vikt.

Den utredning, om hvilken utskottet talar i sin kläm, är
sådan, att man kan säga, att den är ungefär detsamma som ett
försök att med erkännande af allt begrafva frågan, ty huru skall
Kungl. Maj:t kunna göra utredning af detta? Kungl. Maj:t motas
på alla sidor af de mäktiga krafter, som arbeta på att stoppa
frågan i säcken, och detta kommer att verka så, att man under
många år kommer att tillbakavisas med den förklaringen, att
den saken ligger hos Kungl. Maj:t för pröfning. Det sätt, hvarpå
regeringen behandlat denna fråga förut, ger icke stor anledning
att tro, att Riksdagens eller landets önskan att få någon insikt
i denna sak skall blifva synnerligen beaktad af regeringen.

Jag vill nu ej hålla på för länge med att framhålla min
ståndpunkt, ty herrarne blifva nog trötta på att höra för mycket
härom, men jag kan ej underlåta att framhålla, att i herr Tibergs
utlåtande, som jag tillåtit mig anförä i min reservation, säges det,
att »järnet är jordens bästa metall och bäraren af hela den nutida
materiella kulturen». Vidare säges det, att »förbrukningen fullt
ut fördubblats för hvar 20:de år» och att förbrukningen år 1902
kräde en järnmalmsbrytning af 96,6 millioner ton och att »inom
ett fjärdedels århundrade järnmalmsförbrukningen helt visst skall
vara uppe i 200 millioner ton för året, om blott denna malm-
kvantitet kan uppbringas». Vidare säges det, att »världens medel-
förbrukning af järn utgör för närvarande endast 26 kilogram per
hufvud och år, men i de stora kulturstaterna utgör den ända

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.*
(Forts.)

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

upp till 132 kilogram för Tyskland, 133 kilogram för England och 160 kilogram för Förenta staterna, allt år 1900». Dessa siffror tyda på att behovet af järnmalm kommer att ökas, och i mån som kulturen utsträcker inom de olika länder, som icke nu stå på de högre kulturstadierna, så kommer naturligtvis konsumtionen att mycket betydligt ökas.

I betraktande af hvad jag sagt är det ju gifvet, att jag håller på att tull bör åsättas järnmalm. Den utredning, som här föreligger, pekar ju på, att en krona per ton bör vara det minsta, som man bör besluta. Jag har nyss sagt, att tre kronor per ton begärdes för en del år sedan och enligt disponenten Tibergs utredning skulle två kronor per ton blifva tillfredsställande. Den första önskan i detta afseende framställdes af en motionär, som yrkade 50 öre per ton. Vid det förhållande, att vi veta, att det är köparne, som i stort sedt betala hälften af tullen, tror jag, att de, som anse, att vi böra förskaffa oss en inkomst af nu ifrågavarande slag och att vi böra på det sätt hafva, om jag så må säga, någon nytta af den exploatering af våra malmer, som äger rum, icke behöfva tveka att hålla sig till denna en krona per ton. Jag ber därför att få yrka bifall till min reservation, det vill säga till detsamma, som herr Nordström begärt, eller en exporttull af en krona per ton exporterad järnmalm.

Herr Nisser: Jag har ej kunnat komma till samma resultat som den föregående talaren.

I afseende å lämpligheten af exporttull å järnmalm håller jag före, att Riksdagen bör honorera hvad den själf godkänt i sin skrifvelse den 27 april 1898. Det är visserligen en sanning, att de billigare frakter och andra förmåner, som i detta kontrakt beviljats bolaget, sedermera visat sig obehöfligt rundligt tilltagna, men jag är öfvertygad om, att när detta kontrakt skrefs, fick bolaget sig tillerkända sådana förmåner, just med hänsyn till de stora utgifter, som bolaget måst ikläda sig för att bringa dessa grufaffärer till stånd. Jag anser således, att så länge detta kontrakt varar, bör ej exporttull läggas på denna malm. Att åter lägga exporttull på öfverskottet öfver de 1,200,000 ton, hvarom detta kontrakt handlar, eller på annan malm i vårt land, finner jag ej vara af omständigheterna betingadt. Jag yrkar därför afslag på dessa motioner, som röra åsättande af exporttull.

Hvad slutligen beträffar sista punkten i bevillningsutskottets betänkande, har jag ej heller kunnat lämna mitt bifall till densamma. Där hemställer utskottet »att Riksdagen, i anledning af omförmälda motioner, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida, vare sig med hänsyn till omfattningen af landets förråd af järnmalm och möjligheten af dess förädling inom landet eller för tillvaratagande af landets ekonomiska intressen i öfrigt, särskilda åtgärder till malmexportens

reglerande må anses vara påkallade». Jag har i min reservation tillåtit mig att säga, att en dylik skrifvelse skulle ej föranleda annat än ett långt uppskof med alla beslut i denna fråga, ty jag anser det vara omöjligt, att Kungl. Maj:t skall kunna utreda omfattningen af landets förråd af järnmalm. Vi hafva redan nu ganska betydande utredningar på detta område, och om man vill utsträcka denna undersökning till att omfatta landets hela förråd af järnmalm, skulle man således taga reda på huru mycket malm finnes i vårt land, och det torde vara mycket svårt. Det kan ju hända, och jag anser det icke omöjligt, att ytterligare malmtillgångar komma att upptäckas i Norrland, exempelvis vid framdragandet af inlandsbanan, om denna kommer till stånd. För öfrigt säger professor Törnebohm i sitt yttrande här på sid. 9, att malmer, som nu af vissa orsaker anses så godt som värdelösa, genom ytterligare tekniska framsteg kunna blifva af betydelse. Sålunda skulle denna utredning äfven omfatta i hvad mån våra fattiga malmer kunna komma till användning genom nya tekniska uppfinningar. Sådana äro redan gjorda och komma väl äfven att i framtiden göras. Jag tror således, att en sådan utredning skulle ej leda till mycket resultat och i alla händelser komma att räcka en tid, som nu ej är öfverskådlig.

Vidare säges det: »För tillvaratagandet af landets ekonomiska intressen i öfrigt, särskilda åtgärder till malmexportens reglerande må anses vara påkallade». Jag förstår ej, om därmed menas, att statsmakterna skulle besluta ett *exportförbud* för malm, i händelse de skulle finna, att exporten häraf skulle alltför mycket öfverstiga hvad som ansåges vara riktigt. Men då detta å andra sidan är beroende på de tillgångar af järnmalm, som landet har, så synes det mig, att det är mycket svårt för staten att i detta fall kunna göra en inskränkning till förfång för den, som äger dessa malmer och grufvor. Jag hade i stället tänkt mig, att någon reglering i detta hänseende skulle kunna och böra ske på det sätt, att så stora undantagsfrakter, som nu skett, icke beviljades dessa malmexportörer. Det är bekant, att bolaget begärt fraktsatser för exportmalm utöfvert de 1,200,000 ton, som innefattas i ofvannämnda kontrakt, närmast för 300,000 ton, och att denna fraktsats bestämts till 2 kronor pr ton. Jag anser det vara orätt att sätta en så låg fraktsats. Den fraktsats för malm, som skall utgå enligt gällande taxa för den väglängd, som är i fråga, nämligen från Kiruna till Riksgränsen = 129 kilometer, utgör 3,30 kronor pr ton. Den frakt, som enligt gällande taxa skulle erläggas från Gellivare till Riksgränsen, det vill säga 229 kilometer, utgör enligt tariff 11 för malm kronor 5,60 och enligt tariff 12, det vill säga för grus, sten och dylikt, kronor 4,80 pr ton. Under sådana förhållanden är den nu till 2 kronor pr ton bestämda frakten alldeles för låg, och det förefaller mig besynnerligt, att dylika fraktsatser kunna bestämmas utan Riks-

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

dagens hörande. Riksdagen har hållits utanför dessa förhållanden, och det kan nog vara anledning till att göra anmärkning i detta afseende. För öfrigt säger järnvägsstyrelsen i en inlaga till Kungl. Maj:t, hvilken åtföljde Kungl. Maj:ts proposition n:o 44 år 1901, att någon förpliktelse för statens järnvägar att däröfver frakta malm vare sig för detta bolag eller för andra, bör icke ifrågakomma, utan torde dylika transporter enligt gällande trafikreglementes bestämmelser böra verkställas i mån af förhandenvarande transportmedel. Således har järnvägsstyrelsen själf uttalat sin uppfattning i detta hänseende. Jag har endast velat framhålla det sätt, hvarpå jag anser, att en reglering af de missförhållanden, som utan tvifvel för närvarande bestå, skall kunna äga rum.

För öfrigt yrkar jag på grund af hvad jag sagt afslag å såväl de afgifna motionerna som å utskottets betänkande.

Herr Tillberg: Det är nog sant, som den näst föregående talaren sade, att när denna bana beslöts och transportkontraktet skrefs, afsikten var, att staten skulle få en särskild förtjänst på den kvantitet malm, som fraktades öfver den bestämda kvantiteten 1,200,000 ton. Den proposition, som aflämnades vid riksdagen i fråga, föreslog en transportkvantitet af 1,500,000 ton, för hvilken frakten skulle vara bestämd en gång för alla under kontraktstiden. Men denna kvantitet nedprutades af Riksdagen till 1,200,000 ton. För min del finner jag därför riktigt, att en annan fraktsats tillämpas å den kvantitet, som öfverskjuter 1,200,000 ton, och tror också, att en stor vinst tillföres staten på den fraktsats, som nu beräknas. Huruvida den är riktig, vet jag ej. Jag hoppas, att regeringen tillgodoser det allmännas intresse äfven i detta afseende. Men jag vill påpeka, att när utskottet talar om reglering af malmexporter, så torde äfven denna fråga få inregistreras härunder.

Emellertid har utskottet ansett, att för närvarande icke något behof af exporttull föreligger och att det för närvarande icke kan anses vara riktigt att pålägga sådan. Såsom herrarne sett af betänkandet, hafva olika meningar uttalats angående den fullt kända malmkvantitetens omfattning. Men jag tror, att den, som noga genomläser betänkandet, icke skall tveka att fullt godkänna den af professor Törnebohm angifna siffran af i rundt tal 1,200,000,000 ton, eller något mer. Törnebohm har ej tagit hänsyn till fyndigheter, hvilka på grund af vissa oarter hos malmen icke för närvarande anses kunna bearbetas, till exempel Ruotivare, som dock enligt statsgeologens åsikt innehåller nära 50,000,000 ton, och icke heller till de svagare, järnfattiga malmerna. Och därpå är ej att undra, då utredning i detta afseende icke föreligger. Men det är bekant, att under de sista 5 å 6 åren ett stort arbete utförts i ändamål att kunna tillgodogöra sig äfven de svagare malmerna. De malmer, som under

den gångna tiden användts i Sverige, kunna sägas hafva haft en järnhalt af från 45 % och däröfver, eller i medeltal 50 %. Emellertid har nu denna procent gått väsentligt ned. Vid ett bruk vid Östersjön i Sverige användas för närvarande malmer, som i medeltal hålla 40 %. Vid de stora verken i Norge bearbetas en malm, som håller 33 %, och i Amerika bearbetas till och med malmer, som innehålla 20 %. Att så fattiga malmer kunna användas beror naturligtvis därpå, att de äro billiga i första brytningen och att man har tillgång till billig kraft. Det finns snart sagdt ingen gräns därvidlag alls. De fält, som ligga mellan 20 och 45 % och som hittills ansetts icke kunna bearbetas, stå nu öppna för industrien. Jag vågar därför påstå, att man i stället för 1,200,000,000 ton kan räkna på i Sverige dubbla kvantiteten. Att under sådana förhållanden tala om att malmerna i Sverige hålla på att sina ut, det är att vara alltför skuggrädd. Man ser också, att den auktoritet, som bevillningsutskottet anlitat, professor Törnebohm, åberopat en annan auktoritet från Tyskland, professor Frech, hvilken kommit till det resultat, att han öfver hufvud taget ej kan erkänna ett sådant tal. När jag nu säger, att det icke kan vara tal om utsinande, är det naturligtvis under förutsättning att icke flere exportvägar byggas af den omfattning, att exportens storlek i väsentlig mån ändras. Vid sådant förhållande och om fråga uppstår om nya banor väster- eller österut för export af järnmalm, anser jag, att en utredning bör föreligga om våra tillgångar af järnmalm. Den utredning, som utskottet skaffat sig af professor Törnebohm, är ju byggd till stor del på de uppgifter, som erhållits af enskilda bergverksägare. Man kan naturligtvis icke nöja sig med en sådan utredning. Hade tillräcklig tid funnits, hade naturligtvis, antager jag, professor Törnebohm vändt sig till kommerskollegium och detta i sin tur till bergmästarne i de olika orterna. Dessa hafva ju skyldighet att öfvervaka bergshandteringen, följa den till kvantiteten och känna alla inmutningar, som gifvas. En sådan utredning kan ske, och man behöfver ej som herr Nisser anse, att det kommer att draga en oändlig tid. Utskottet har naturligtvis icke afsett annat än de kända fyndigheterna.

Det skäl, som oftast åberopas för exporttull å järnmalm, är, att malmen bör inom landet förädlas. Jag vågar påstå, att för närvarande förädlas så mycket som kan ske af densamma i Sverige. Förädlingen beror på tillgången af lämpligt bränsle. För närvarande användes i masugnarna i Sverige endast svenska träkol, och våra tillgångar af träkol äro så hårdt anlidade, att prisen på träkol under sista åren sprungit upp till hardt när det dubbla mot för ett par år sedan. Beträffande åter frågan om att förädla våra järnmalmer med begagnande af utländskt bränsle, med koks, tror jag också, att en sådan förädling skulle kunna äga rum. Jag tror, att, med användande af koks, tackjärn

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.*
(Forts.)

skulle kunna här tillverkas vid ostkusten, exempelvis vid Oxelösund, till ett pris af 40 kronor per ton. Emellertid skulle väl våra affärsmän näppeligen våga att inlåta sig på en sådan affär under nuvarande förhållanden. Tackjärn importerar nämligen nu som bekant hit, till exempel till Oxelösund för 42 kronor, under vissa tider till 44 kronor eller högre pris, och skillnaden mellan dessa 40 och 42 eller 44 kronor är alltför ringa för att locka till ett sådant försök. Nu finns det visserligen ett sätt att afhjälpa den saken, nämligen att lägga importtull å tackjärn. Jag tror också, att om en exporttull på järnmalm kommer till stånd, blir konsekvensen, att man måste skaffa sig en importtull å samma vara.

För min del tror och hoppas jag, att det skall komma en dag, då vi kunna förädla våra malmer, äfven dessa fosforhaltiga malmer, inom landet, och det blir, när våra mossar kunna tillgodogöras. Den tiden är nog icke så fjärran, som herrarne kanske anta. När den dagen randas, torde man i Gellivare, där man har tillgång på billig malm och där man har kvadratmil af mossar, våra bästa mossar kanhända, kunna åstadkomma järn och stål billigare än på något ställe i världen. Man har ju nämligen också där till sitt förfogande vattenkraft från våra allra största vattenfall näst Trollhättan.

Uti en kungl. proposition, som i år aflåtits till Riksdagen angående inskränkning af inmutningsrätten för viss tid i Norrbottens län, har det sagts, att man i vissa delar af vårt land, särskildt i Värmland, fruktade, att exporten af de svenska malmerna skulle sänka järnpriserna i allmänhet i Europa. Detta är ju i viss grad sant. Det är nämligen alldeles gifvet, att kontinentens och Englands industriidkare icke skulle köpa vår malm, om de icke hade någon fördel däraf. En sådan fördel ligger nu däruti, att en viss besparing af kol kan göras i masugnarna, om man använder våra rika malmer. Jag tror emellertid, att det är godt och väl, att export af malm äger rum, så länge vi icke kunna förädla malmen inom landet. Och i samma ögonblick, som detta kan ske, kommer en sådan förädling efter min åsikt att komma till stånd. Den svenska industrien utmärker sig för en stor lifaktighet, och därför tror jag icke, att herrarna behöfva hysa några betänkligheter beträffande den saken. Och äfven om utlänningar skulle vara intresserade i malmfälten, skulle de finna med sitt intresse mera förenligt att förädla malmen här i landet än att exportera densamma.

Slutligen har såsom ett skäl för åsättande af tull anförts, att staten bör begagna detta tillfälle att draga inkomst af denna export, det vill säga med andra ord, man anser, att staten bör i detta fall åsätta en finanstull. Jag är villig att medgifva, att förhållanden kunna inträffa, då staten kan hafva anledning att tillgripa denna utväg. Men det bör också vara den yttersta

utvägen, hvilken bör användas endast när någon kalamitet inträffat. Man har här talat om den engelska exporttullen på kol. Det var emellertid just efter en sådan kalamitet för landet, som den engelska regeringen fann sig föranlåten att föreslå denna exporttull, hvilken torde vara att anse såsom en ren finanstull.

Jag kan emellertid af vissa skäl vara med om en utredning för att konstatera våra tillgångar på malm. Man kan ju nämligen tänka sig, att nya exportvägar komma till stånd, och härjämte skulle genom en sådan utredning vinnas, att, för den händelse fråga kommer att uppstå om åsättande af en finanstull, man visste hur densamma komme att träffa.

Jag yrkar, herr grefve och talman, bifall till utskottets förslag i alla tre punkterna.

Herr statsrådet Westring: Jag har begärt ordet med anledning af den anmärkning, som den näst föregående talaren framställde mot ett på min föredragning fattadt beslut, hvarigenom fraktsatserna bestämts för den kvantitet malm, som af Kirunabolaget skulle komma att forslas från Kiruna till riksgränsen utöfver de 1,200,000 ton, som afses i det mellan staten och bolaget upprättade kontrakt. Talaren slutade sitt yttrande angående denna fråga med att förklara, att enligt hans uppfattning något som helst beslut i detta hänseende icke bort fattas utan Riksdagens hörande. Jag har litet svårt att förstå en sådan anmärkning. Såvidt jag vet, har Riksdagen ännu aldrig deltagit i beslut angående bestämmande af fraktsatser å statens järnvägar. Den generella frakttaxa, som nu gäller, har icke heller tillkommit genom Riksdagens medverkan. Det vore då ganska egendomligt, om Kungl. Maj:t, för den händelse skäl kunde förefinnas för att bevilja något undantag från den af Kungl. Maj:t uppställda regeln, skulle hos Riksdagen behöfva begära tillstånd därtill. Jag kan därför icke fatta talarens yttrande på annat sätt, än att hans åsikt grundar sig därpå, att den uppgörelse, som 1898 träffades med bolaget, skulle föranleda till en sådan medbestämmanderätt för Riksdagen. Denna uppgörelse torde emellertid i sådant hänseende skäligen icke kunna åberopas. I densamma stadgades, att staten skulle bygga järnvägen och att bolaget ägde att framforsla 1,200,000 ton malm mot viss bestämd betalning. Men kontraktet förutsätter uttryckligen, att bolaget kunde komma att transportera ytterligare malm utöfver den kvantitet, hvarom sålunda aftalats. I fråga om denna ytterligare transport föreskrefs det, att bolaget skulle ersätta staten den förlust, som kunde uppkomma genom densamma och att vinsten för sådan transport skulle tillfalla staten. I den skrifvelse, som Riksdagen aflät i frågan, framhölls äfven, att man väntade sig en vinst af denna transport. Förhållandet var nämligen, att Kungl. Maj:t hade föreslagit, att den kvantitet, som bolaget mot den i kontraktet

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

bestämda ersättningen skulle få framforsla, skulle bestämmas till 1,500,000 ton. Riksdagen nedsatte emellertid detta belopp till 1,200,000 ton, uttryckligen, såsom det sades i Riksdagens skrivelse, för att staten därigenom skulle beredas någon vinst på ifrågavarande järnväg, då bolaget nämligen icke förbundit sig att betala mera än driftkostnaden jämte 3,8 procent ränta å anläggningskostnaderna, hvilket senare beräknades motsvara statens rena utgift för ränta å kapitalet jämte någon amortering. Riksdagen talade nu i detta sammanhang icke ett ord om, att den skulle vara med om att bestämma fraktafgifterna för den öfverskjutande kvantiteten. Hade detta varit Riksdagens mening, hade Riksdagen väl haft ovillkorlig anledning att gifva detta tillkänna. Jag har således omöjligt kunnat fatta Riksdagens beslut på sådant sätt, att här någon annan regel blifvit uppställd än den vanliga, eller att sålunda Kungl. Maj:t har rätt att bestämma fraktafgifterna för den kvantitet malm, som utöfver den i kontraktet afsedda kan komma att framforslas.

Jag kommer därefter till frågan om beloppet af den utaf Kungl. Maj:t bestämda frakten. Det är ju klart, att i fråga om bestämmelser i en frakttaxa man icke en gång för alla kan fastslå, att det eller det beloppet ovillkorligen är det riktiga, utan frågan om fraktsatsernas storlek måste bedömas med hänsyn till om det blir ekonomiskt att åsätta den eller den satsen, hvarvid en hel mängd omständigheter tydligen spela in. Det är då ganska naturligt, att när det är fråga om en stor, stadig trafik af en enda trafikant, hvilken trafik skall drifvas på en järnväg, som är byggd så godt som uteslutande för samma trafik, det är ju då naturligt, säger jag, att de ekonomiska förutsättningar, efter hvilka man har att bedöma fraktsatserna, blifva olika mot dem, som gälla, när det är fråga om att transportera samma vara under andra förhållanden på en annan bana, som icke är byggd för att framföra så stor kvantitet. Man måste därför naturligtvis, med tagen hänsyn till dessa särskilda förhållanden, räkna ut, hvad som kan vara ekonomiskt lämpligt. Huru ställer det sig nu i förevarande fall? Jo, bolaget begärde att få ett pris bestämdt för en kvantitet, utgörande ett maximum af 300,000 ton utöfver nämnda 1,200,000 ton. Järnvägsstyrelsen räknade då ut, att man med några anordningar, som man påfunnit på sista tiden, skulle kunna besörja denna trafik, så att den skulle kosta järnvägen 1 krona per ton, det vill säga 300,000 kronor för nämnda kvantitet, och styrelsen föreslog en fraktsats af 1 krona 50 öre pr ton, hvarigenom staten sålunda skulle göra en vinst af 150,000 kronor. Detta höjdes af Kungl. Maj:t så, att fraktsatsen bestämdes till 2 kronor per ton, till följd hvaraf alltså bolaget får betala 600,000 kronor, hvaraf 300,000 kronor utgöra ersättning för omkostnaderna och 300,000 kronor eller 50 procent blifva statens vinst. Detta måste väl anses såsom en högst förmånlig affär,

om man endast ser på denna affär. Men nu invänder man naturligtvis, att man måste vid vinstens beräkning taga hänsyn till kostnaden för den öfriga transporten. Då ställa sig förhållandena ganska väsentligt olika, men dock icke, efter min uppfattning, för staten ofördelaktiga. Bolaget skall till en början betala alla driftkostnader. Från dessa kan man sålunda abstrahera. Vidare skall bolaget betala 3,8 procent ränta å anläggningsskapitalet. Detta är härvid icke beräknadt, som man gör i den vanliga järnvägsstatistiken, att man tager det kapital, som järnvägen med tillbehör kostar, utan på det sätt, att man till detta belopp lägger räntorna på utgifterna under anläggningstiden. Man får då med allt hvad järnvägen kan sägas hafva kostat. Bolaget skall sålunda först betala 3,8 procent på detta kapital, och här till komma de 300,000 kronor, som staten får in på den öferskjutande transporten, det vill säga motsvarande 0,93 procent af anläggningsskostnaden. Staten får sålunda sammanlagdt 4,73 proc. Det synes mig vara ganska vackert andra året, järnvägen är i gång. Emellertid vill jag fästa uppmärksamheten på, att den af Kungl. Maj:t beträffande den öferskjutande kvantiteten malm fastställda frakten icke är bestämd genom något för framtiden bindande kontrakt, utan endast att gälla tills vidare, hvadan den när som helst kan ändras, ifall förhållandena kunna det påkalla.

Talaren vidrörde äfven fraktafgifterna för transporten från Gellivare till Luleå. Det är på samma sätt med dessa fraktafgifter, att de också äro bestämda af Kungl. Maj:t. Beträffande dem gäller dock, att de äro fastställda för flera år sedan och således innan jag blef föredragande för dessa ärenden. Hurudant har nu resultatet blifvit af dessa bestämmelser? Jo, så, att staten af banan haft en inkomst af 6,45 procent, således i det närmaste 6 1/2 procent. Det är ju också ett synnerligen förmånligt utbyte.

Jag tror således för min del icke, att man kan säga, att staten på detta sätt obehörigen gynnar denna trafikant. Men jag upprepar, att det å andra sidan naturligtvis icke genom de nuvarande bestämmelserna är fastslaget för all framtid, huru stora afgifterna skola vara, utan desamma kunna ändras, om man finner förhållandena det påkalla.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande klockan 7 på aftonen.

Herr Wester: Då jag har reserverat mig mot utskottets förslag i denna fråga, anhåller jag att få i korthet anföra några skäl härför.

För min del anser jag, att en sådan skrifvelse till Kungl. Maj:t, som utskottet här föreslagit, är olämplig, och att det är i hög grad onödigt att besvara Kungl. Maj:t med densamma. Enligt utskottets förslag skulle Kungl. Maj:t till en början utreda

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.*
(Forts.)

omfattningen af landets förråd af järnmalm. Det har emellertid så väl i dag inom kammaren som ock vid denna frågas behandling inom utskottet erkänts, att stora svårigheter förefinnas för en sådan utredning. Helt visst skola också de lärda tvista härom, tills malmtillgången är slut. Men det oaktadt skyr man icke att uppdraga åt Kungl. Maj:t att göra en sådan utredning. Enligt utskottets förslag skulle Kungl. Maj:t vidare hafva att utreda, huruvida järnmalmen kan förädlas inom landet, och i hvad omfattning detta kan ske. Med anledning häraf ber jag att få fästa kammarens uppmärksamhet därpå, att kommerskollegium år 1898 på en så kort tid som två dagar verkställde en utredning och därvid förklarade, att malmen för närvarande icke kunde förädlas inom landet. Det synes mig, att vi äro skyldiga att sätta all vår tro till ett utlåtande af en sådan auktoritet, och att om det framdeles visar sig, att kommerskollegium haft orätt, så må det vara dess sak att stå för sitt uttalande.

Något, hvarom utskottet däremot icke föreslagit en skrifvelse, är om åsättande af tull å järnmalm i förhållande till malmens värde och en utredning af denna fråga. Enligt min åsikt erfordras nämligen just en sådan utredning af frågan angående malmens värde i förhållande till dess järnhalt. Vi veta ju nämligen, att malmen kan innehålla endast 15 procent järn, men att järnhalten kan gå upp ända till 74 procent. En malmtull kommer således att verka högst olika efter malmens olika värde. Jag är således öfvertygad om, att t. ex. Kirunavaramalm utan svårighet skulle kunna bära en exporttull af 1 krona per ton, som här blifvit föreslaget, men jag tror däremot icke, att Grängesbergsmalm lika lätt skulle kunna bära en tull af 50 öre per ton. Häraf framgår helt naturligt, att hvad vi behöfva är en utredning af malmens olika värde i förhållande till dess järnhalt. En skrifvelse med begäran om sådan utredning kommer möjligtvis senare under debatten, efter hvad jag förspott, att framläggas, och den kunde då vara värd att tänka på. Men utskottets förslag innebär, att man skrinlägger frågan på lång framtid och besvärar Kungl. Maj:t alldeles i onödan.

Herr Tillberg nämnde nu, att vi här i landet kunna förädla malm, om järnhalten är så låg som 15 eller 20 procent. Jag tror också, att det kommer att gå så, att våra goda malmer exporteras, under det att järnhandteringen här hemma får nöja sig med de dåliga. Emellertid anser jag, att export af järnmalm ur nationalekonomisk synpunkt är oriktig; men därest en sådan export kommer att fortgå, tror jag, att det ligger i sakens natur, att staten bör draga någon inkomst af densamma.

Det är *i dag* åtta år sedan, som undersökning af Ofotenbanan beslöts i denna kammare. Vid behandlingen af denna fråga fanns det tre ledamöter i kammaren — en af dem ser jag

här framför mig, det var landshöfding Svedelius, den andre var herr Bohnstedt, och den tredjes namn skall jag icke nämna — som framhöllo, att man kunde göra rättvisa åt bolaget på annat sätt än genom att besluta en undersökning om byggande af nämnda järnväg, och denna rättvisa skulle bestå däri, att staten köpte malmbergen. Den köpeskilling, som då ifrågasattes, utgjorde 3 eller 4 millioner kronor. Nu anses malmbergen vara värda 100 millioner kronor, och om några år torde deras värde vara ett par hundra millioner kronor. Det är, som herrarna finna, en hastigt växande förmögenhet, som sålunda gått ifrån staten, ehuru den alltid bort vara en statsegendom. Under sådana förhållanden får man icke alltför mycket undra på, att den tanken framställts att något högre beskatta malmbolagen och deras export af malm. Vi hafva nyligen fattat beslut, att skatten på socker skall utgå på ett mera effektivt sätt än förut, och förra året beskattades exporten af trävaror, men icke höjde då någon sin röst för att däri skulle ligga en orättvisa. Det är endast i fråga om förslaget om beskattning af malmexport, som motvilja gör sig gällande.

Jag anser, som sagdt, det vara riktigast att aflåta en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, huruvida en exporttull å järnmalm kan åsättas, grundad på en utredning om malmens järnhalt och värde. Jag skall för närvarande icke göra något yrkande.

Herr Lindman: Jag har förgäfves sökt att leta ut hvad de herrar afsett, som yrkat på åsättande af en malmtull, och de motiv, som ligga till grund för deras framställning härom. Vill man hafva en finanstull eller vill man hafva en tull af den beskaffenhet, att den hindrar export och sålunda verkar så att säga i riktning af ett exportförbud? Det är frågan, hvilketdera man vill ha. Jag har emellertid, som sagdt, icke kommit på det klara med, om nämnda herrar vilja hafva en tull af det ena eller andra slaget.

Vilja herrarna hafva en finanstull, är ju saken ganska lätt att förstå. Man anser då, att här är fråga om en industri, en näring, en handtering, som kan beskattas för att lämna inkomster till statskassan. Förhållanden kunna naturligtvis inträffa, som göra, att denna industri lika väl som en annan industri vid vissa tillfällen kan behöfva tåla en beskattning för att gifva staten inkomster. Det är sålunda en ståndpunkt, som man kan förstå. Men den andra uppfattningen förstår jag icke. Jag tror, att den egentligen tillkommit för att utgöra ett motiv för den första.

Nu talar man, som jag nyss nämnde, om att staten måste åsätta en tull för att förskaffa sig inkomster. Man har härvid bland annat framhållit, att en exporttull borde åsättas för att af därpå erhållna medel bygga en inlandsbana. Det säges nämligen

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

i friherre Klingspors reservation eller rättare sagdt i det yttrande af herr Tiberg, som han åberopat, att en sådan tull borde åsättas »för att anläggningskostnaderna för nämnda bana skola vara amorterade redan när trafiken å densamma börjar». Jag har icke förut förstått, huru det skulle gå för sig att amortera en järnväg redan innan trafiken på densamma börjar, men när jag funderat närmare på yttrandena i reservationen, så börjar jag begripa, huru därvid skulle tillgå. Vi skulle nämligen sätta en exporttull å malm. Med den skulle vi bygga inlandsbanan. Sedan skulle vi låta malmbolagen i Norrland på denna bana, som de själfva betalat, forsla malm ned till de så kallade kulturcentra i Värmland och mellersta Sverige, på det att bruken skulle få en mycket billig malm. Jag tycker, att det hade varit lämpligt, om man också hade föreslagit ytterligare en liten tull för att bilda en fond, från hvilken räntan skulle utgå för att betala frakten för denna malm, så att malmbolagen skulle betala både järnvägen och frakten. Det kanske hade varit ännu aptiligare.

Man har vidare talat om att en exporttull behöfves för att få till stånd järnverk för malmens förädling. Detta har friherre Klingspor framhållit i sin reservation, och jag kan ju vara med om, att det vore en mycket lämplig användning af de genom tullen infutna medlen. Men kanske att bolagen själfva komma därhän, att de anlägga sådana järnverk, och då är frågan löst, utan att man behöfver åsätta någon som helst exporttull. Jag har i detta afseende fäst mig vid ett yttrande, som malmbolagens nuvarande verkställande direktör fällde, när Ofotenbanan invigdes. I Kiruna hälsade han H. K. H. Kronprinsen i ett anförande, däri han uttalade den förhoppningen, att den tid snart skulle komma, då malmen kunde förädlas inom landet. Detta angående den sidan af saken, som rör åsättande af en finanstull.

Men nu kommer egentligen det hufvudsakliga i herr Tibergs yttrande och i friherre Klingspors reservation, nämligen att vi böra åsätta exporttull, därför att det är fara å färde, att vi annars exporterar den malm, som vi behöfva i framtiden. Men jag ber då att få fråga de herrar, som resonera på detta sätt: Om vi draga ut konsekvenserna af denna åsikt och sätta en exporttull så hög, att malmen icke kan exporteras, äro då de mellansvenska bruken beredda att taga upp och använda den malmkvantitet, som för närvarande brytes i dessa grufvor? Försök äro gjorda i den riktningen. Jag har också själf varit med om att använda Gellivaremalmen. Man har därvid att märka, att man måste skilja mellan två sorters malm i Norrbotten, nämligen fosforhaltig malm och fosforren malm. Endast den fosforrena malmen har man kunnat använda till visst material, nämligen till lancashiretackjärn och basiskt bessemer samt basiskt martin. Men de försök, som hiifvit gjorda att använda denna malm för tillverkning af sådant material, som sättes högst, nämligen sur

bessemer och sur martin, hafva misslyckats. I sammanhang härmed vill jag nämna, att 8 järnbruk för några år sedan inköpt ett malmberg i Norrland, Tuolluvara, beläget strax bredvid Kiruna. En del af den därstädes brutna malmen har man lyckats förädla, men en del har däremot icke kunnat förädlas, därför att den är för mycket fosforhaltig. Det finnes sålunda för närvarande ingen möjlighet att här i landet förädla den i Norrbotten brutna malmen med undantag af en mindre kvantitet. Hvad tjänar det då till att stänga exporten för att bruken skola få begagna malmen, då detta icke kan ske? Och om så är, att malmen icke kan begagnas, så frågar jag: Om exporten stänges, hvem skall då betala ränta och amortering på de många tiotal millioner kronor, som äro nedlagda icke blott på malmbergen i Norrbotten, utan äfven på järnvägarna därstädes? Äro de svenska bruken redo att betala denna ränta och amortering? Till dess den dagen kommer, att uppfinningarna gjort det möjligt att förädla malmen i Sverige, tror jag, att det är ganska fåfängt att tänka sig, att bruken skola verkställa denna betalning.

Men kanske man tror, att staten skall göra det, att staten skall betala ränta och amortering, så att denna naturtillgång icke må komma till användning förrän vi själfva kunna förädla densamma? Jag tror, att det vore lika fåfängt att uppställa ett ett sådant önskemål. För mig och som jag tror för mången har ett önskemål varit, att staten skulle inköpa malmbergen i Norrland för att kunna, om så behöfves, reglera denna fråga. Men så har emellertid icke skett.

Vi kunna således ej här tillverka sådant järn, som vi kalla svenskt material. Men då framställer sig den frågan: Kunna vi icke tillverka hvad man kallar utländskt material, så att vi kunna konkurrera med kokstäckjärn från Tyskland, England och Amerika, hvilket tillverkas i stor skala och användes till räls, valsar, plåt och dylika gröfre ändamål? Ja, den frågan är ännu fullkomligt olöst. En sådan tillverkning kommer emellertid säkerligen icke till stånd, om malmexporten afstänges. För min egen del tror jag dessutom, att man bör med mycken försiktighet upptaga frågan om en sådan tillverkning. Det är visserligen sagdt af friherre Klingspor, att i Lübeck ett järnverk för dylik tillverkning skulle anläggas. Enligt hvad jag hört, är detta emellertid baserat på import af engelska stenkol. Men om Tyskland åsätter en tull å engelska stenkol, så hög, att sådana kol icke där kunna begagnas, spelar detta ingen roll, då tyskarna hafva stenkol inom sitt land. Men vi hafva icke något stenkol i vårt land, som kan användas till denna tillverkning. Det lönar sig därför icke att tala om en sådan tillverkning. Det är ju att hoppas, att det kan komma en sådan tid, när malmen kan användas på detta sätt, men intill dags dato går det icke, och det tjänar ingenting till att tala om att, om vi stänga af exporten af malm, en sådan

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

handtering uppkommer. Vilja de herrar, som ämna rösta för en exporttull, vedervåga ett kapital på tio eller femton millioner kronor för att göra en sådan anläggning? Man ropar nu: betala ut en exporttull för malmen! Och denna betalning skall göras af dem, som vedervågat ett kapital och visat mod, när mängen annan ropade: Nej, detta är oförsiktigt, det skall ni icke göra! Det är de, som visat det modet och nedlagt det kapitalet i Norrbotten och som lyckats drifva fram sin handtering, som nu skola betala. Nu vill man vara med om att dela den förtjänst de vunnit. Kanske skulle det löna sig för dem, som tro på saken, att göra en sådan järnverksanläggning. Den dag kan komma, då det lyckas, då det visar sig, att man gjort en god och lysande affär. Jag tror icke, att det skall möta några svårigheter för dem, som önska att vara med om denna anläggning, att med malmbolagen uppgöra om leverans af en sådan kvantitet malm, att den be-tryggar deras tillverkning för många decennier framåt. Men man fordrar, att samma bolag, som utlagt stora kapital och som hafva skulder, hvilka få räknas till omkring 50 millioner, skola, omedelbart efter det denna transport börjat, vara redo att ytterligare lägga ut 10 à 15 millioner, innan de ens hunnit börja amortera något på sina stora skulder. Mig synes detta vara en ganska obillig begäran, i synnerhet om man icke är fullt öfvertygad om att en sådan anläggning kommer att löna sig. Men det står ju hvem som helst fritt att göra en dylik anläggning, och det kan ju hända, att någon af dem, som tro på saken, skulle kunna sammanskaffa ett sådant kapital. Jag tror, att det vore ytterst önskligt, om så skedde, och att det vore af största intresse att få se, huru det komme att gå. Antingen lyckas det bra, och då får man heder och beröm för saken samt kanske därjämte en liten tackjärnsexporttull. Men å andra sidan kanske det misslyckas, och det är just den risken, som det är så otrefligt att utsätta sig för. Ty då kan det hända, att folk säger: det var klart, att det skulle gå så; det kunde vi hafva sagt förut. Det är ju så man brukar säga.

Nu talar man om dessa våra järnmalmstillgångar såsom om något, hvaraf hela världen skulle vara beroende. Här säges, att de skulle utgöra 1,200 millioner eller 600 millioner ton. Professor Törnebohm säger, att det är 1,200 millioner, och professor Sjögren att det är 600 millioner. För min del tror jag, att professor Törnebohm har rätt, eller snarare, att det finnes mer än dessa 1,200 millioner, om hvilka han talar. Han stöder sig i alla fall på uppgifter, som föreligga i denna stund och af hvilka jag själf har haft tillfälle att taga del. Jag har således kunnat konstatera, att de finnas. Men det är klart, att man måste göra en del sammanställningar, ty så noga är icke berget undersökt — jag talar om Kirunavara, som är den största fyndigheten —, att man absolut kan säga, att denna tillgång finnes. Men jag tror,

att det är 99 sannolikheter mot 1 osannolikhet, att där finnes mer än den kvantitet, som professor Törnebohm har till utskottet uppgifvit. Han stöder sig emellertid, som nämnt, på de undersökningar, som gjorts tills i dag. Hans motståndare däremot, professor Sjögren, stöder sig på uppgifter, som lämnades år 1897. Men han godkänner icke de undersökningar, hvilka af samme person, som gjorde 1897 års undersökningar, verkstälts under tiden från 1897 till 1905. Han fäster icke afseende vid nya upptäckter. Där finnas t. ex. två malmer i Kiruna, den ena af 1,100 och den andra af 1,300 meters längd, hvilka efter år 1897 upptäckts och blifvit utmåslagda. En dylik utredning som den, professor Sjögren framlagt, kan man icke riktigt godkänna.

För öfrigt, hvad spelar detta för roll i det hela? Tag blott ett enda malmfält i Europa, nämligen de så kallade minett-malmerna i Luxemburg samt tyska och franska Lothringen. Professor Törnebohm uppgifver dessa malmer till tre och en half milliarder ton. Efter de sista undersökningar, om hvilka uppgifter lämnats i *Annales des mines*, har man i Frankrike funnit, att tillgången är ännu större och uppgår till 5 milliarder ton. Äfven om denna siffra är hög, skulle dock detta malmfält med den nuvarande malmåtgången i världen räcka 50 å 60 år.

Skola vi nu låta vår malm ligga, därför att vi tro, att vi om 60 eller kanske 100 år komma att få ett ökad pris? Hvad betyder detta att låta kapitalet ligga räntelöst? Jo, att vi efter 60 år skola förränta, i stället för nu 100 millioner med malmberg och järnvägar, 1 1/2 milliard, hvilket är den summa man finner, då man lägger till ränta på ränta. Det kan emellertid inträffa något, som gör, att denna malm icke då har något företräde framför de fattigare malmerna. Redan nu börja de fattigare malmerna på att kunna användas genom anrikningsmetoder. Man måste betänka, att nya metoder kunna hafva kommit i tillämpning inom 60 år och att vår malm då kan vara öfverflödig. Våra efterkommande skola då icke hafva anledning att tacka oss för att vi låtit malmen ligga kvar. Skall allt, som man tror blifva värdefullare, ligga till en framtid, så skola vi klandra våra förfäder t. ex. därför, att de börjat bryta Danne-mora grufvor, hvilket skedde i någon omfattning för omkring 250 år sedan, och därifrån exporterat stångjärn, af hvilket man tillverkat degelgjutstål i Sheffield. Man skulle klandra dem för att de icke låtit grufvorna ligga, då de icke kunnat tillverka degelgjutstål, ty stångjärnet är ju mer än stålet en råvara. Under dessa 250 år hade således Dannemora grufvor bort ligga orörda. Men hade detta varit till fördel för vårt land, eller hade det varit till fördel för landet, om Falu koppargrufva fått ligga orörd? Den är nu utbruten, men den har varit till nytta för landets utveckling. Det synes mig vara ett underligt sätt att

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.*
(Forts.)

resonera, att allt skall ligga, som kan blifva mera värderikt i framtiden.

Nej, de sämsta af våra malmtillgångar, det är de mellan-svenska malmerna, de fosforfria malmerna, just de malmer, som vi behöfva för vår nuvarande järntillverkning. Men skulle man kunna vilja vara med om att påbjuda, att brytningen i de mellan-svenska grufvorna skall inskränkas? Det vill man visst icke. De användas, därför att malmen går åt till den järnhandtering, som nu kan bedrivas. Men malmerna i Norrbotten skulle ligga där för att vänta på en järntillverkning, som ännu icke kan bedrivas, men som man hoppas möjligen må kunna i framtiden komma till stånd.

Innan jag slutar, skall jag be att få från friherre Klingspors reservation anföra ett par saker, på hvilka jag icke kunnat undgå att fästa min uppmärksamhet. Friherre Klingspor — det vill säga den person, som han citerar, herr Tiberg — säger där, att om vi nu taga den lägre siffra, till hvilken malmtillgången uppskattas, eller 600 millioner ton, och beräkna exporten till ett värde af 8 kronor per ton, så skulle vi sålunda få in en summa af 4,8 milliarder. Men om vi i stället förvandla denna malm till järn, så få vi 360 millioner ton, och om man säljer detta material för 200 kronor per ton, så får man in 72 milliarder. Alltså stå här 4,8 milliarder mot 72 milliarder. Detta låter ju ofantligt öfvertygande, men det är ett litet fel i kalkylen, ty för att af malm tillverka 360 millioner ton järn behöfver man bränsle. Detta bränsle kan i förevarande fall icke vara något annat än koks, tillverkad af importerade stenkol. Men när nu reservanten talar om huru det ena väger i vår handelsbalans i jämförelse med det andra, så har han glömt bort stenkolen, ty de finnas icke i kalkylen, och dem måste vi importera och betala till utlandet.

Han har äfven gjort ett annat fel. Han säger nämligen, att man skulle få 200 kronor per ton för detta material. Det skulle vara af ofantligt stort intresse att veta, hvar den siffran finnes. Om man kan få 200 kronor per ton för räls och balkar, så skall jag be att få vara med om att anlägga detta järnverk i Norrbotten, ty då kommer det att löna sig utmärkt bra. Bästa svenska stålbillets af sur bessemer eller sur martin betalas för närvarande med 160 à 170 kronor per ton, men för koksmaterial skulle man få 200 kronor! Efter de siffror, som angifva vår import, kan man icke finna annat, än att för det sista året värdet var 86 kronor. Det vill säga, att 200 kronor förhålla sig till 86 kronor som 72 milliarder till X, och då kan hvar och en räkna ut, att X är mycket mindre än 72 milliarder. Gör man sådana kalkyler, som skett i reservationen, så kommer man till felaktiga resultat, och jag har just i detta fall velat påvisa, att resultatet är felaktigt.

Jag tror, att man med stort jämnmod kan bära, att den malm, som nu skeppas, får i denna form lämna landet. Detta inbringar arbetslöner och järnvägsfrakter. Arbetslöner och öfriga utgifter vid malmsbergen gå till flera millioner, likaså järnvägsfrakterna. Det kan icke gå an, mina herrar, att vi göra något för att slå ihjäl eller hindra denna export. Det är nog godt och väl, att man nu har funnit, att dessa malmbolag hafva fått en stor och skön kaka, och att man kunde vara mycket frestad att få skära ut en bit ur denna kaka. Men tag då med en del af de stora skulder, hvilka liksom ett härsket smör täcka hela kakan. Tag med det och skrapa icke bort det, så att det kommer att blifva kvar på den del, som bolagen få behålla.

Jag skulle nu vilja sluta med att jag gärna skulle önska, att en utredning kunde göras. Men en utredning kan icke göras, ty vi hafva icke material för att kunna utföra en sådan, och det kvittar oss lika, om vi hafva 1,200 millioner eller 600 millioner eller möjligen något mera eller mindre. Det kan göra precis detsamma för denna frågas bedömande. En sådan utredning tjänar till intet, och jag kan därför icke vara med om att förorda densamma.

Herr grefve och talman, jag anhåller att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till herr Nissers reservation.

Herr Åkerman: Jag har visserligen i åtskilligt blifvit förekommen af den siste talaren, men då jag nu fått ordet, vill jag i alla fall begagna mig däraf och göra några tillägg.

Jag får då först säga, att jag, hvad den ifrågasatta malmtullen beträffar, instämmer med herr Nisser i hans reservation och i det anförande, som han här nyss höll rörande densamma. Litet hvar erinrar sig nog, med hvilken motvilja man i Sverige mottog de sträfvanden, som för några år sedan gjorde sig gällande i Norge i syfte att genom särskilda hamnumgälder eller fyr- och båkafgifter där söka beskatta de malmer, som skulle utforslas öfver Narvik. Efter mitt förmenande var det också med fog, som vi med oblida ögon betraktade dessa norska försök. Men kunna vi med mycket större rätt nu själfva lägga tull på järnmalm, som härifrån exporteras? Hvarför ansågo vi det vara otillbörligt af norrmännen att ytterligare betunga den malm, som skulle utforslas öfver Narvik? Jo, i första hand därför, att norska regeringen liksom den svenska 1898 utfäst sig att på vissa villkor låta Luossa—Kirunavara-bolaget få öfver Narvik exportera 1,200,000 ton järnmalm, och vi ansågo det då orättfärdigt, att norska staten skulle med extra afgifter ytterligare betunga dessa malmer. Norrmännen ifrågasatte icke någon exporttull, ty de ville bibehålla sin frihet att, såsom tillförene, utan tull få utföra sin egen malm. I stället valde de sättet att genom en fyr- och båkafgift beskatta Kirunavara-malmen; men är det icke af sagda skäl då äfven

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

orättfärdigt af oss att nu vilja betunga exporten af åtminstone de 1,200,000 ton, för hvilka afgiften till staten genom kontrakt år 1898 uppgjordes? Medgifver man detta, hvilket det synes mig gifvet att hvarje rättrådig människa bör göra, så återstår ju för tullbeläggning endast den öfriga svenska järnmalmsexporten; men om herrarne erinra sig, huru det var, när frågan om tull på exporterad järnmalm förevar vid slutet af 1880-talet, så anfördes just såsom skäl mot att betunga Norrbottens malmberg med exporttull, att den skulle komma att äfven drabba Grängesberg och andra järngrufvor i mellersta Sverige, som man på den tiden unnade att få i ro drifva sin handtering. Samma skäl föreligga efter min tanke fortfarande för att de järngrufvor, hvilka för sina malmer icke kunna få afsättning inom landet, må kunna utan extra beskattning få afyttra dem till utlandet. Skall emelertid en malmtull åsättas, så anser jag, att man i alla händelser bör därifrån befria åtminstone den kvantitet järnmalm, för hvilken afgiftsvillkor äro bestämda genom Riksdagens skrifvelse och därpå grundade uppgörelser af år 1898.

Beträffande skrifvelseförslaget, hvilket berör en undersökning äfven af malmkvantiteten, så tviflar jag på att utskottet vid förordandet af en sådan undersökning haft klart för sig, hvilka ofantliga omkostnader, som måste blifva en följd af så stora undersökningsföretag. Skola herrar Tiberg och Sjögren, som visat sig vara sådana tviflare i fråga om våra malmtillgångars storlek, blifva öfvertygade genom en undersökning, så måste den nämligen utföras synnerligen omsorgsfullt. Annars hafva vi samma skrik igen, och alla de, som så blindt tro på dessa båda herrar, skola allt fortfarande komma att föra samma talan. Men att på det sättet gynna de svenska grufbesittarne, att staten med sina medel skall bekosta undersökningar, hvilka böra åligga hvarje grufägare, som vill sköta sig klokt, kan jag icke anse vara riktigt, utan det är väl en för hvarje grufföretag själfskrifven uppgift att i sitt eget intresse söka göra utredningar rörande malmens omfång och fyndigheternas storlek. Det är visserligen så, att den tekniska ledningen vid grufdrift icke så sällan plägar hafva annan åsikt än den ekonomiska ledningen beträffande beloppet af de penningar, som för året böra afsättas för behöriga undersökningar, men utvecklingen har under de senare årtiondena dess bättre gått i den riktning, att grufbolagen mer och mer insett nödvändigheten af att göra dylika undersökningar, och därmed hoppas jag, att de skola snarare i ökad än i minskad grad fortsätta, ty det är rätta sättet att få allt noggrannare besked om våra malmtillgångar. Att det bolag, hvarom nu närmast är fråga, Luossavara—Kirunavarabolaget, sökt att utföra undersökningar af detta slag, är ju känt, men vi hafva också sett, huru som herrar Tiberg och Sjögren icke fäst det ringaste afseende vid dessa undersökningar, och det fastän de blifvit ledda af en

bland vårt lands allra skickligaste och mest framstående geologer. Sagda herrar åberopa hvad man beträffande denna fråga med trygghet kunde säga redan år 1897, men vid därefter i Kiruna-fyndigheter gjorda undersökningar fästa de intet afseende, utan komma i stället med alla möjliga orimliga skäl för att uppskattningen skall betraktas såsom för hög. För min del ansluter jag mig till den siste talarens uppfattning i denna sak, i det jag tror, att tillgångarna snarare torde komma att visa sig öfverskjuta än understiga beräkningarna, men med någon säkerhet kan ingen nu bedöma detta.

Skrifvelseförslaget omfattar äfven möjligheten att inom landet tillgodogöra sig de fosforförande järnmalm, som för närvarande exporteras, och en sådan undersökning kunde ju i och för sig hafva ett visst berättigande, om man låte bli att beröra frågan om en undersökning af malm tillgångarna. Men jag må säga, att jag anser det äfven härvidlag vara större anledning att åt den enskilda företagsamheten öfverlämna att beräkna möjligheterna häraf än att låta denna beräkning utföras på statens bekostnad. Jag håller före, att de penningar, som skulle krävas för alla dessa undersökningar, blefve mycket bättre använda, om de finge begagnas till nedsättningar i fraktafgifterna för ej blott järnmalm och det för malmens tillgodogörande behöfliga bränsle, utan äfven för däraf framställda produkter. Det är nämligen i våra fraktförhållanden, som ett hufvudskäl ligger till att det är så svårt att tänka sig att med fördel kunna här i landet anlägga ett järnverk, hvilket med sina produkter skulle ersätta den import af dels gjuttackjärn, dels järnvägsskenor och dels balkar, som bildar den hufvudsakliga delen af det järn vi importera. Till och med om man skulle tänka sig, att järnvägsfrakterna här så nedsattes, att man från ett bruk skulle kunna förse hela landet med dess behof af nyssnämnda järnvaror, så är landets förbrukning af dessa artiklar allt fortfarande ändock i själfva verket väl knapp för att betinga ett ens någorlunda tidsenligt järnverk. Ty de moderna järnverken äro afsedda icke för 100,000, utan för flera hundra tusen ton om året, hvilket åter beror på de inventiösa men dyrbara inrättningar i syfte att nedsätta arbetskostnaderna och få allt billigt, som förekomma vid dylika anläggningar. Det kan löna sig synnerligen väl att kosta på sig detta, om man har tillräckligt stor afsättning, men om icke produktionen kan göras stor nog, så lönar det sig mycket illa till följd af de dryga räntor och amorteringar, som åtfölja dessa anläggningskostnader. Jag menar alltså, att hvad som nu skulle vara det bästa hjälpmedlet för att få hela vår järnimport ersatt med tillverkningen från ett svenskt järnverk, det vore att hafva så billiga frakter inom landet, att det vore möjligt att från detta järnverk förse både det sydligaste, det nordligaste, det östligaste och det västligaste Sverige. Men här inträffar det förhållandet, att en afnämare vid kusten kan med ringa

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

fraktkostnader taga sina produkter utifrån, och därför blir det svårt att från ett och samma svenska järnverk fylla landets hela behof af importerade järnvaror, hvilka dock ingalunda belöpa sig till sådana belopp, som anses erforderliga för ett fullt tidsenligt, modernt järnverk. Lägg då järnverket vid kusten, kan man säga. Ja, jag tror nog, att detta vore klokast, men herrarne torde veta, att skeppningskostnaderna från en sådan plats kunna mycket lätt blifva betydligt större till de svenska kusterna rundt om, än de äro från hufvudlinjerna utifrån. Det är ett bedröfligt faktum, att dessa mindre fraktningar gärna blifva jämförelsevis dryga.

Jag kan af de skäl, som jag nu framhållit, icke heller vara med om skrifvelseförslaget, och jag ber därför, herr grefve och talman, att få yrka afslag såväl på tullfrågan som på skrifvelseförslaget.

Friherre von Schwerin: Då denna kammare för två år sedan med den kompakta majoriteten af 26 röster mot 20 beslöt att afslå förslaget om en skrifvelse rörande utredning af frågan om exporttull å svensk järnmalm, så tillhörde jag den minoritet, som önskade få en sådan skrifvelse till stånd. Frågan behandlades af kammaren den 19 maj och afgjordes af tillhoppa 46 i omröstningen deltagande ledamöter. I Andra Kammaren blef som bekant skrifvelseförslaget bifallet. Jag tillät mig emellertid vid detta tillfälle säga, att då jag var med om en utredning, som syntes mig vara nyttig och nödvändig, så ansåg jag mig dock icke förbunden att rösta för hvilket som helst förslag, som kunde komma att varda Riksdagen förelagdt. Det gläder mig orimligt, att bevillningsutskottet denna gång har kommit till samma slutsats som förra gången, och jag hör med tillfredsställelse, att sympatierna för en utredning af denna viktiga fråga blifvit allt större och större. Men under mellantiden hafva vissa omständigheter tillkommit, som göra, att jag numera icke kan vara nöjd med en skrifvelse om en utredning af frågan.

Såsom herrarne veta, stå vi nu på den punkten, att vi i förhållande till utlandet börjat allt mer och mer anlita traktat-systemet. Det är icke många år sedan det i vårt land ansågs rent af såsom ett brott att vilja vara med om traktater med utlandet, men förhållandena hafva sedan dess förändrats. Vårt stora grannland i söder, Tyskland, har gått i denna riktning, och vi måste vara beredda på att, om vi vilja hafva någon öfverenskommelse med Tyskland, afsluta en traktat med detta land. Underhandlingarna därom torde börja inom den närmaste framtiden, och såvidt jag förstår, måste traktaten afslutas i så god tid, att den kommer att gälla från och med den 1 januari 1906. Huru stå vi då rustade, när vi skola börja dessa underhandlingar? Tyskland har genom sin nya tulltaxa pålagt en

massa mycket höga tullar, tullar, som tyskarna själfva egentligen icke äro vidare hågade för; jag behöfver blott nämna tullen på sten. Nu ämnar naturligtvis Tyskland använda dessa höga tullar såsom en kompensation och begagna dem på det sätt man bäst kan.

Vi stå här inför frågan om export af svensk malm, som för hvarje år som gått blifvit en alltmera nödvändig råvara för tysk industri, och vi hafva här ett medel att vinna medgifvande vid våra underhandlingar. I sydöstra Tyskland importerar man visserligen malm från Österrike, men andra delar af tyska riket hämta betydande mängder från Sverige. Jag vågar då påstå, att det icke vore förmånligt för oss, om vi här beslutade en relativt obetydlig tullsats. Om jag ställer mig att fäkta med en motståndare, som har läderpansar och på hufvudet en hjälm, så måste jag se till att jag har samma skyddsmedel. Det är därför som jag, om det blir någon omröstning, alldeles bestämdt kommer att rösta för den högsta tull, som här är ifrågasatt, nämligen den af herr Nordström föreslagna tullen af 1 krona per ton.

Jag behöfver icke påminna herrarne om huru det gått med denna fråga i ett land, hvilket liksom vårt icke är någon stormakt, nämligen Spanien. Det kan icke bestridas, att malmen, åtminstone i norra delen af Spanien håller på att utgå. Då man för några år sedan ville där pålägga en effektiv exporttull, så sade England nej. Man vet, att det till och med var tal om flottrörelser, men en exporttull på malm kom ju i alla fall till stånd. Vi kunna snart komma i samma förhållande till vår södra grannland och andra länder. Det är därför, som jag gärna skulle hafva sett, att man för två år sedan beslutat en utredning. Då kunde saken hafva afgjorts i år eller möjligen redan i fjol.

Jag vill ingalunda vara med om att, såsom somliga här yttrat, hindra exporten af malm eller införa ett exportförbud. Men förutom det skäl, som jag redan haft tillfälle att nämna, synas mig äfven finansiella hänsyn tala för åsättande af en exporttull. Med den tunga försvarsbörda, som vi redan hafva och ytterligare kunna komma att åtaga oss, äro vi tvingade att leta upp skatteinkomster här och hvar, och vi hafva därvid redan hunnit till sådana småsaker som klistrade punschbuteljer och dylikt. Det torde för öfrigt icke dröja länge, innan det blir nödvändigt att fördyra en af folkets allmännaste drycker, nämligen kaffet. Det vore då alldeles icke märkvärdigt, om vi också toge en eller annan million såsom inkomst äfven af järnmalmen. Ingen kan högre än jag skatta den uppoffring, som bolagen gjort. Att dessa bolag vågat sig fram och gjort denna affär står öfver allt beröm. Men man vet också, att denna lilla exporttull på 50 öre eller 1 krona icke skulle vidare tynga på bolagen, helst som efterfrågan på våra malmer med säkerhet kommer att stiga högst betydligt, särskildt sedan den stora hafskanalen mellan

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.*
(Forts.)

Stettin och Berlin blifvit färdig. Bolagen hafva också, såsom vi i dag hört, genom sina kontrakt delvis skyddat sig mot en tull intill 1 krona per ton.

Det har här framhållits, att man bör taga hänsyn till detta kontrakt om transport af 1,200,000 ton. Men, mina herrar, detta kontrakt gäller, såvidt jag känner, endast transporten öfver Narvik, men icke transporten öfver Luleå och ej heller transporten från våra mellansvenska berg öfver Oxelösund. Låtom oss då göra ett undantag för dessa 1,200,000 ton, låt dem icke drabbas af tullen tills vidare, så länge som kontraktet varar, eller till 1912. Men låtom oss framför allt fastslå den principen, att tull skall åsättas på järnmalm. Vi måste tillgripa denna utväg, om icke för annat, så för våra finanser. Om man dröjer alltför länge, blir det svårt att komma med ett utförbart förslag. Jag vill i detta hänseende blott nämna ett exempel, Norge. Om vi i god tid fattat ett beslut i den norska frågan, så hade förhållandena i mångt och mycket varit annorlunda, än hvad nu är fallet.

Jag ber att på grund af hvad jag nu yttrat få yrka bifall till herr Nordströms motion.

Herr Benedicks: Det var en alldeles oväntad hjälp, särskildt från det hållet, som vännerna af exporttull fingo, och jag är mycket glad, att just friherre von Schwerin kom fram med det gjorda yrkandet.

Det, som nu föreligger till behandling, är utskottets förslag om en skrifvelse till Kungl. Maj:t i ärendet. Detta är redan af herr Åkerman fullständigt belyst, hvarför jag ej vill därom yttra mig, ty det finnes ju intet skäl att uppdraga åt *Kungl. Maj:t* att göra en undersökning af våra malmer och ej heller att undersöka möjligheterna att förädla dessa malmer i Sverige.

Frågan, om man med fördel kan tillverka tackjärn af norrbottnsmalmen medelst importerad stenkol och koks, är redan löst, om icke här, så i utlandet, hvilket jag kan intyga.

Jag var nämligen i somras på ett järnverk, »Kraft», som ligger nära Stettin och tillhör i hufvudsaklig del den store järnbruksägaren i Schlesien furst Henckel von Donnersmarck. Där tillverkas tackjärn af lappländska malmer och importerad koks och stenkol från England. Jag såg där uppgiften om behållningen för det gångna året och kan intyga, att den visade särdeles stor vinst.

Hvarför skall då icke en dylik anläggning kunna bära sig hos oss? Vi slippa ju åtminstone att betala den större frakten för malmen.

Herr Lindman sade dessutom, att man icke skulle pålägga en tull för att hindra exporten. Jag får säga, att där målade han en viss potentat på väggen, ty jag vet icke, att någon här

talat om, att det borde vara en tull, som omöjliggjorde all export. Nu är det endast fråga om en finanstull. Det är den sidan jag företräder, och får jag säga, att med så liten tull, som här föreslagits, skulle jag också kunna vara med om att ytterligare öka den. Såsom den siste talaren yttrade, är det likväl en så liten tull, att det blir endast bråkdelar af en procent, som tillverkningen af tackjärn i Tyskland kommer att fördyras med, om denna tull pålægges. Där användes högst 25 procent af våra malmer i beskickningarna på masugnarna. Tullen skulle sålunda drabba dem med omkring 25 öre per ton, om de själfva skulle betala den *helt och hållet*. Då kostnaden för järnet för närvarande är uppe i öfver 50 kronor per ton, så är denna förhöjning icke något att tala om.

Frågan är då den, huru stor tull kan man då hafva?

Här föreligga två förslag, ett af herr Jakobson om tull af 50 öre per ton och ett annat af herr Nordström om 1 kronas tull per ton. Jag vill ställa mig på den senare motionärens sida. Beloppet är ovillkorligen så lindrigt, att det icke bör kunna generera hvarken köpare eller säljare.

Jag vill gentemot herr Nisser, som beträffande köpare af malmen vill vara mer konungslig än Konungen själf, påminna om den paragraf, som den förste reservanten uppläst. Där står det ju alldeles tydligt, att intill 1 krona per ton i malmtull skola köpare och säljare dela tullens belopp. Går det utöfver 1 krona, så kunna de talas vid. En utgift således af 50 öre per ton för detta inhemska bolag spelar ingen större, afgörande roll.

Särskildt vill jag påminna om det anförande, som herr statsrådet och chefen för civildepartementet här i dag hållit. Han sade däri, att det icke någonstädes är sagdt, att icke frakten å malm kan höjas. Jag vill säga, att det är ej heller någonstädes sagdt, att icke exporttull kan påläggas. Vi hafva sålunda fullt fria händer och det icke blott mot detta bolag.

Oaktadt detta bolag har stora skulder, så har det ändå större tillgångar. Det torde därför vara ett solidt bolag, som väl kan tåla en sådan minskning i inkomsten, som denna exporttull skulle medföra. Jag tror, att vi icke alls behöfva vara rädda för att på något sätt hafva skridit deras rätt för nära, om det kan talas om någon sådan. Jag vill dessutom, mina herrar, påminna, att gentemot England hafva vi helt enkelt att åberopa ett exempel från det landet. Engelsmännen hafva utan vidare pålagt stenkol en tull af en shilling, som här närmast motsvarar vår krona. Den tullen inbragte dem en liten nått summa af 40 millioner kronor, hvaraf vi fingo betala vår dryga del. Är det då skäl att, då man behöfver inkomster för staten och går och söker efter dem med ljus och lykta, lämna denna skatte-källa obeaktad? Hvarför icke taga denna tullinkomst, som ligger så nära? Att det är stora intressen mot saken, hvilka här hafva

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

sina förespråkare, är *en sak*, men jag tror, att vi enbart få se på det *hela*, på statens behof af inkomster.

Det är därför, herr talman, som jag yrkar bifall till herr Nordströms motion.

Herr Östberg: Äfven jag har den uppfattningen, som många af de föregående talarna här uttalat, nämligen att det för ögonblicket icke kan finnas någon tillräcklig anledning att pålägga en exporttull. Det finnes icke för den budget, som föreligger till behandling, något direkt behof af att söka upp en sådan inkomst, som man skulle erhålla genom en malmtull. Ser man åter på den andra sidan af saken, så är exporten af malm för närvarande icke så stor, att den innebär något i och för sig oroande. Däremot tror jag icke, att man bör ställa sig *principiellt* afvisande mot en exporttull på malm.

En talare på gäfleborgsbänken frågade, huruvida man ville stoppa all export, och han frågade: hvem skall bära alla kostnader för järnvägsanläggningarna och för förräntning af de verk, som äro byggda i Norrbotten. Detta tror jag är att ställa frågan oriktigt, ty såvidt jag förstår, är det icke någon, som velat föreslå åtgärder, hvarigenom man skulle förhindra en malmexport blott i den omfattning, som för närvarande äger rum. Saken ställer sig emellertid annorlunda, när det blir fråga om att i väsentlig mån öka exporten. Då föreligger enligt min uppfattning ett behof af att söka vidtaga åtgärder för att reglera denna export, så att den icke blir alltför stor. Järnhandteringen i Sverige har sedan gamla tider varit en af de allra förnämsta näringarna, och det hoppas man ju, att så må komma att blifva förhållandet äfven framdeles. Då måste man väl emellertid också erkänna, att det är af yttersta vikt, att man fortfarande inom landet har råmaterialier för denna stora industri med allt, hvad därtill hörer. Det har sagts af en föregående talare, att man icke behöfver hysa någon fruktan i detta fall, ty det kommer alltid att finnas tillräckligt med malm här i landet. Jag åberopar emellertid hvad de lärda herrarna här enats om. De säga nämligen, att Sverige icke har någon malm att ödsla bort, och då man vet, huru starkt behofvet af järn växer, så kan man hysa fruktan för, att den dag kommer, om exporten obehindradt får fortgå, då det icke finnes tillräckligt malm här i landet för järnhandteringsens uppehållande. Jag tror därför, att man icke får afvisa tanken på en exporttull, och att det kan blifva nödvändigt att vidtaga särskilda åtgärder, det må nu vara exporttull eller andra åtgärder, för att åt landet bevara tillräckligt med malm. Jag tror, att en talare hade orätt, då han sade, att en sådan tull icke behöfde sättas i fråga, förrän en kalamitet inträffade. Han pekade på England, där man lagt en exporttull på stenkol, men detta var ju uteslutande af finansiella skäl.

Som jag nämnde, anser jag icke, att man bör för närvarande bifalla motionen, men jag vill framhålla, att en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om en utredning i saken icke torde vara ägnad att begräfva frågan, såsom förut yttrats. Tvärtom tror jag, att det skulle vara att begräfva frågan, om man afslöge motionen på ett sådant sätt, att man däraf kunde draga den slutsatsen, att man inom Riksdagen icke vore emot, att exporten finge ske i hvilken utsträckning som helst. Jag tror, att det kan anses såsom en lämplig varningssignal, om jag så får uttrycka mig, om Riksdagen nu aflåter en skrivelse i ämnet.

Om man säger, att en utredning icke tjänar något till, när den icke kan leda till något resultat, så vill jag påpeka, att det dock är många frågor, som behöfva besvaras. Det är icke blott fråga om, hvilka malmtillgångar landet äger, och huru de kunna tillgodogöras, utan frågan gäller ock, i hvad mån exporttull kan påläggas utan att på obilligt sätt betunga den grufdrift, med hvars idkare staten upprättat kontrakt. Vid en sådan utredning bör också upptagas till besvarande den frågan, om det finnes andra lämpligare åtgärder än en malmtulls åsättande för att reglera exporten, såsom förändrade fraktsatser och dylikt. En sådan utredning borde väl också komma att sysselsätta sig med frågan, om det finnes möjligheter för att kunna upprätta en industri här i landet för att tillgodogöra sig de inhemska malmtillgångarna. Jag tror för min del, att de, som önska betrygga malmtillgången för landet, skulle gagna den saken vida mer genom att vara med om denna skrivelse än att afslå skrivelseförslaget.

Jag anhåller för min del att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Montgomery: Inom utskottet förelågo två motioner, en om tull af 50 öre per ton, en annan om 1 kronas tull per ton å exporterad järnmalm. Herr Tibergs skrivelse, som friherre Klingspor använde i sin reservation, förelåg ock inom utskottet. Däri sade han, att såvida exporten skall försiggå utan statsunderstöd, bör tullen vara minst 2 kronor, och rätteligen borde tullen nu utgöra 3 kronor per ton, eller också kunde man gå tillväga så, att man började med ett mindre belopp och sedan fick en årligen stigande tull, således progressivt, intill 5 kronor.

Hvad skulle nu utskottet besluta ibland alla dessa förslag? Skulle det taga något midt i högen? Det fanns motiv för det ena såväl som för det andra. Olika uppgifter hade lämnats af sakkunniga, och hvilka af dessa skulle utskottet stödja sig på? Detta var ofantligt svårt att afgöra, och därför ansåg man inom utskottet det vara lämpligast att få en skrivelse i saken till stånd.

Nu har det yttrats, att exporten af järnmalm skadar vår

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.*
(Forts.)

egen järntillverkning. Det kan ju vara möjligt att så är. För tillfället är det Tyskland, som har det lägsta priset på järn, och man vet, huru man i England är missbelåten med det låga pris, som Tyskland har. Men kan nu Tyskland få sitt låga pris genom att importera malm från Kiruna, hvarför gör då icke England likadant, så kunde det få järnet lika billigt. Hvarför taga engelsmännen icke sin malm från Kiruna? Det vore väl det enklaste sättet att lösa saken. Man står här inför ett stort frågetecken. Engelsmännen äro ett förståndigt folk, men de importera icke malm från Kiruna. Möjligen är det andra saker i Tyskland, som göra, att järnet där är så billigt. Öka vi nu priset å vår malm, så blifva kanske tyskarna icke hågade att köpa kirunamalm. Följaktligen utsätta vi oss för att genom en exporttulls åsättande å malmen göra något ödesdigert för denna industri, som dock ingen vill taga lifvet utaf. Äfven härvidlag är en utredning behöflig.

Så är det den finansiella frågan: behöfva vi för statens behof för tillfället en exporttull? Jag skall icke vara emot, att man behandlar saken från den sidan. Då det emellertid för ögonblicket icke föreligger något kraf därpå, om det ock med all sannolikhet för framtiden kan komma att förefinnas, så är det skäl, äfven från den sidan sedt, att en utredning sker.

Om nu malmtullen afslås af dem, som icke vilja vara med därom, så är det alldeles säkert, att nästa år och undan för undan motioner komma att väckas om precis samma sak. Vi få då stå och diskutera frågan både i kammaren och i utskottet och komma endast till samma punkt. Fattas något beslut om exporttull nu, så blir det något, som tages helt apropos. Därför vore det godt att få denna fråga utredd. Jag önskar en utredning för att kunna få en exporttull, icke för att komma ifrån frågan, såsom många tro. Denna min åsikt var ock den förhärskande meningen i utskottet. Det var icke för att begrafva frågan i en kommitté, som ett skrifvelseförslag beslöts, utan utskottet önskade ett resultat.

Ligger någon fara i ett dröjsmål? Om vi taga den allra lägsta beräkningen öfver vår malmtillgång — den, som var verkställd af herrar Sjögren och Tiberg — så finns det cirka 600 millioner ton järnmalm här i landet. Under sista året var vår export knappa 3 millioner ton. Med den afverkningen skulle malmen räcka två hundra år. Kan det då vara så brådskande att nu besluta denna tull i stället för att dröja ett par år, tills man får en utredning? Afgöres tullen nu tvärt, ställer man antagligen blott till förargelse och oreda.

Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Hans excellens friherre von Essen: Utskottet har i sin motivering bland annat yttrat:

»Vidkommande slutligen det rent statsfinansiella intresset, så, ehuru det ej kan förnekas, att statens alltjämt stegrade utgifter och påkalla ej blott ökad användande af förut anlitade, utan äfven begagnande af nya inkomstkällor, torde dock under närvarande förhållanden icke heller denna synpunkt ensam böra föranleda en åtgärd.» Det har väl icke från någon sida framställts, att det skulle vara det enda skälet till en exporttulls åsättande den omständigheten, att man skulle anse den vara en inkomsttull. Jag tycker emellertid, att den sidan af saken dock är af sådan betydelse, att utskottet väl kunnat ägna den något mera uppmärksamhet än som skett. Om än den budget, som i år föreligger, icke är af den beskaffenhet, att det är svårt att få ihop medel till utgifterna, så förekomma dock vid hvarje riksdag tillfällen, då det röner stor svårighet att få ett anslag igenom på grund af bristande inkomster. Vi hafva senast i år haft en sorglig erfarenhet däraf vid behandlingen af 5:te hufvudtiteln, då angelägna saker icke kunnat beviljas till följd utaf brist på tillgångar eller af obenägenhet att öka skatterna. Jag kan således icke finna annat, än att den statsfinansiella sidan är en viktig faktor och spelar en betydande roll och att den borde mycket mera hafva uppmärksamats af utskottet, än hvad som här skett. Den skattekölla, som kan beredas af en malmtull, kan man icke på förhand beräkna. Då den ifrågasatta exporttullen af 1 krona icke har, såsom nyss en talare bevisade, något väsentligt inflytande på priset å den exporterade malmen, så kan den icke innebära något hinder för den ifrågavarande exporten. Jag har icke alls den åsikten, att man för att bevara framtiden åt våra egna järnverk skulle stänga eller söka förhindra den nuvarande exporten. Tvärtom, jag är optimist och tror, att man utan fara i mannaåldrar godt kan skicka ut malmen. Jag hyser den åsikten, att icke på långt när alla malmfyndigheter i våra norra provinser äro upptäckta. Hur skulle det för öfrigt vara möjligt? Den, som i likhet med mig något litet sett och genomvandrat dessa trakter, kanske kan förstå, att det är först på sista tiden som man lyckats att något närmare utforska dessa trakter. Kiruna var för 10 år sedan knappast känt och nu har det blifvit det största malmfältet. Man har sagt, att det vore orättvist mot innehafvarne af dessa malmberg att nu antaga en exporttull. Den orättvisan synes mig icke vara så afsevärd, när man besinnar, att en stor del af dessa malmfyndigheter blifvit inmutade enligt gamla grufstadgan, som tillerkände inmutaren på kronans mark jordägareandelen. Det är väl sant, att detta nu blifvit förhindradt genom inskränkningar i inmutningsrätten, men alla de gamla inmutningarna innebära för inmutarne en ren present af en vinstandel, som bort komma kronan till del på dess mark. Jag erkänner, att sedan dess hafva dessa fyndigheter öfvergått till andra ägare, som förvärfvat sina andelar för mycket högt

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.*

(Forts.)

pris. På senare tiden hafva ju aktier i grufvor varit uppe i tredubbla värdet. Det kan icke hjälpas, att, om man spekulerat för högt, man icke får samma inkomster, som vid köpet beräknats. Jag tycker sålunda icke, att det i detta fall är någon orättvisa mot dem, om man nu åsätter mallexporten en tull. Det har dessutom i många år varit ifrågasatt att lägga exporttull på malm, om man än hittills icke velat göra det af vissa hänsyn.

Hvad beträffar förhållandet mellan malmtillgångarna och våra egna förädlingsverks behof, så kunna de verk, som drifvas med träkol, tillgodoses med ganska måttliga malmkvantiteter; det är icke så stor del af malmen från våra nordligaste trakter, som lämpar sig för tillverkning med träkol, utan den fordrar till det mesta stenkol eller koks. Nu lämnar jag därhän, om de stora förädlingsverk för eldning med koks, hvarom man här talat, verkligen kunna i framtiden blifva en lönande affär; det är ju möjligt, men man blir alltid hänvisad att köpa sina kol från främmande land och blir beroende af, om t. ex. England lägger en exporttull på kolen. Då står man inför ett ögonblick, som för dessa verk kan blifva ruinerande.

Beträffande träkolseldningen har jag redan förut här i Riksdagen framhållit, hvad väl hvar och en måste erkänna, att våra skogar ha ett sådant värde, att de bättre kunde användas för andra ändamål. Det är en fullkomlig misshushållning att kola ned skogarna; äfven för den skog, som för en rätt skötsel af skogen måste rensas bort, finner man en bättre betald användning i en af vårt lands nyare industrier, pappersmassetillverkningen. För pappersmasseved kan det betalas ända till 15 öre kubikfoten på rot, medan i de flesta trakter man eljest ej kan beräkna mer än 3, 3 1/2 eller högst 4 öre per kubikfot på rot. Detta visar, att skogens användning till kolning innebär en ren förlust. Hvad angår den skog, som icke passar till pappersmassetillverkningen, är det för den äldre skogen ännu mycket mera lämpligt och fördelaktigt att låta den växa i stället för att kola ned den. Förhållandet är därvid särskildt, att under de sista åren prisen betydligt förbättrats för s. k. battens. Den betalas vida bättre än förr, i förhållande till gröfre plank, hvilket gör, att omloppstiden betydligt förändrats för skog, som skall användas till nyssnämnda ändamål. Detta gör åter, att en ung man, som sysselsätter sig med skogskultur, kan hinna få se resultaten af sitt arbete, något, som gifvet måste komma skogsodlingen att omfattas med ökad intresse. Och insikten härom verkar naturligtvis därhän, att kolskogarna mer och mer börja kultiveras för andra ändamål, hvarigenom åter järnhandteringen får allt mindre godt om träkol. Detta verkar åter till en begränsning i bearbetningen af järnmalm, något, som också är värdt att tagas i betraktande af dem, som hysa så stor fruktan för att våra malmtillgångar ej skola finnas tillräckliga för vår järntillverkning. Jag lämnar

nu alldeles å sido frågan om förädling af sådant järn, som passar endast för kokstillverkning; det blir en helt annan fråga.

För min del skulle jag nog vara sinnad att gå in på utskottets förslag om en skrifvelse, därest i denna mera direkt framhölles de synpunkter, som jag nu tillåtit mig beröra. Men då utskottets skrifvelseförslag snarare framhåller angelägenheten att undersöka, hvilka kvantiteter malm finnas att påräkna för framtiden, skulle detta föranleda så dyrbara och omfattande utredningar, att de kunna blifva alldeles för kostbara och långvariga — i allt fall skulle de, från min synpunkt sedt, icke vara till synnerlig nytta.

Ur rent ekonomisk synpunkt har ju däremot en exporttull här sin gifna nytta; och då jag icke kan inse, att därigenom någon orättvisa blir begången, ber jag att få förena mig med dem, som yrkat bifall till herr Nordströms motion.

Herr Håkansson: Då jag låtit anteckna mig som reservant vid utskottets betänkande utan att närmare angifva min åsikt i frågan, tillåter jag mig att taga kammarens helt säkert redan förut hårdt pröfvade tålmod i anspråk för några ögonblick.

Herr Lindman ställde i utsikt, att om den ganska anspråkslösa tull, som föreslagits af motionären, herr Nordström och reservanten friherre Klingspor, pålades den malm, som nu exporteras, skulle malmfärens omöjliggöras för framtiden och den järnvägsanläggning, som staten gjort i Norrland för malmexporten, komma att ligga nere, utan nämnvärd användning. Jag tror icke man behöfver befara, att sådana förhållanden skola komma att inträda.

Hvilka äro de hufvudsakliga köparne af vår järnmalm? Jo, tyskarna taga det mesta och därefter engelsmännen.

Dessa båda länders invånare äro kända som både goda fosterlandsvänner och goda nationalekonomer, men tillika som skickliga finansmän och, hvad som är af den största betydelse för denna fråga, som skickliga metallurger. Om de ej hade alldeles bestämd fördel af att importera våra malmer, skulle de, som ju ha så god tillgång på malm i egna länder, helt säkert icke hafva genom kontrakt med de svenska malmfältens ägare bundit sig för en lång framtid.

Huruvida den svenska järnindustrien kan befrämjas genom att malmen åsättes en måttlig exporttull, därpå vill jag icke inlåta mig; det är en alldeles för vidlyftig fråga, och den föreligger ej heller nu till besvarande.

I likhet med den siste ärade talaren ser jag den fråga, som här är före, hufvudsakligen ur statsfinansiell synpunkt. Vi behöfva inkomster och behöfva söka dem öfverallt. Af föregående talare, som härutinnan äro af samma mening som jag, har redan framhållits, att malmexportörerna icke komma i någon undantags-

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

ställning, om tull åsattes malmen, ty trävaruexportörerna få redan nu sin vara belagd med en viss exportafgift.

Det måste visserligen erkännas, att denna exporttull kommer att drabba malmexportörerna något tyngre; men af hvad som redan yttrats här i kammaren och hvad som på senare tid lästs i pressen framgår, att såväl exportörerna som köparne af malmen i förväg assurerat sig mot denna eventualitet. Huru länge det är, sedan de kontrakt undertecknades, hvarigenom de utländska köparna tillförbundos att, om tull åsattes, som ej vore högre än en krona, betala hälften däraf, erinrar jag mig icke nu; men helt visst är, att det är förhandlingarna vid föregående riksdagar, då motioner i samma riktning förelegat, som manat de intresserade parterna till eftertanke i afseende å möjligheten af tulls åsättande. Och det är naturligen trycket däraf, som förmått dem att i kontrakten intaga denna bestämmelse om åliggande för köparen att bära halfva tullen. Hvad den andra hälften beträffar, är det tydligt för enhver, att exportörerna tagit hänsyn till denna vid betingandet af prisen. Om man vid sådant förhållande underlåter att åsätta exporttull, kan jag för min del ej finna annat, än att man därigenom beviljar en exportpremie både åt *malmexportörerna och åt de utlänningar, som skola använda varan*. Och detta lära väl ganska få i denna kammare ha lust till, i synnerhet beträffande den malm, som exporteras via de norrländska järnvägarna.

Det yttrades en dag i förra veckan under öfverläggningen om en annan fråga, af en bland de inflytelserikaste medlemmarna af denna kammare, att man i dessa tider behöfde taga vara på alla inkomster, som kunde komma statskassan till godo; samma tankegång synes besjåla motionären herr Nordström, som säger i sin motivering, att »nya inkomstkällor för staten svårligen kunna beredas utan ett omsorgsfullt och klokt tillvaratagande af landets naturliga hjälpkällor» och att »det icke kan vara förenligt med en sund finanspolitik att gynna utländska kapitalister och utländska affärsföretag på den svenska industriens bekostnad». Detta är hvad han anser att man bör förhindra.

Jag instämmer med honom däri och ber på de skäl, jag nu anfört, att få yrka bifall till den af friherre Klingspor afgifna reservationen.

Herr Cavalli: Jag hade helst önskat att bespara kammaren åhörandet af några ord från mig i denna fråga, men jag måste å utskottets vägnar yttra något i anledning af den här förda diskussionen.

Den fråga, som här förelagts utskottet, är af mycket stor och genomgripande vikt icke blott för den näring, det närmast gäller, utan för landet i dess helhet. Utskottet har därför låtit sig angeläget vara att inhämta de upplysningar, som voro möjliga

att erhålla, och har i detta hänseende i officiell väg vändt sig till Sveriges geologiska undersökning, från hvilken utskottet erhållit ett vidlyftigt svar. I vanliga fall vore därmed utredningen avslutad, men här har kommit till det momentet, att man inom utskottet erhållit del af en annan utredning; och bevillningsutskottets strängt torra verksamhet har något upplifvats af den vetenskapliga tvist, som därigenom blifvit i viss mån dragen under utskottets forum, en tvist, som, om man icke från utskottets sida gjort svårigheter, nog gått än vidare. Jag skall icke mycket orda om denna tvist, men då den under diskussionen här gjorts till föremål för yttranden, må det dock tillåtas mig att därom säga något. Jag är icke vetenskapsman, tyvärr, men jag kan dock inse så mycket i denna vetenskapsmännens tvist, att den ena utredningen, den officiella, är fullständig och fotad på vetenskapligt hållbara grunder, under det att detta icke i lika mån är fallet med den andra, den privata; och de båda skrivelser, som dessutom fogats vid utskottsbetänkandet — de två sista — äro för enhvar, som vill taga skäl, alldeles afgörande. Utskottet har ansett sig böra lämna alla Riksdagens ledamöter del af de handlingar, som ingifvits, och därför låtit dem som bilagor åtfölja utskottets yttrande, på det ingen må kunna säga, att utskottet velat göra sin mening gällande. Utskottet har velat öfverlämna åt Riksdagens ledamöter att själfva bilda sig en mening.

Då jag inom utskottet motsatte mig exporttull å järnmalm, var det väsentligen af det skäl, att man är alldeles ur stånd att öfverskåda verkningarna af en sådan tull för Sverige. Man kan icke veta, om efter denna tulls åsättande det är möjligt för svenska exportörer att i utlandet täfla med konkurrenterna från andra länder; och på den frågan har här i dag under diskussionen icke, efter min uppfattning, lämnats något tillfredsställande svar. Veta vi icke detta, så är det att skada oss själfva, då vi åsätta denna tull. Det gäller således att få bestämd upplysning i denna del — förr vågar jag för min del icke påtaga mig någon del af ansvaret för tullens åsättande.

Det ligger under sådana förhållanden nära till hands, att utskottet kommit till en begäran om utredning. Men om denna utredning ha flera af eder, mina herrar, som här haft ordet i dag, fått en, såvidt jag förstår, oriktig uppfattning. Här ha framhållits de oerhörda kostnader, som skulle krävas för utredningen, och att den vore nära nog omöjlig. Ja, detta vore riktigt, om man afsåge att undersöka alla tillgångar på järnmalm i detta land; då skulle det krävas mycket omfattande undersökningar, neddrifvande af djupa borrhål, af hvilka hvar och ett lär kosta omkring 20,000 kronor. Men detta har utskottet icke begärt; tvärtom har det sagt, att en utredning önskades, »huruvida särskilda åtgärder till mallexportens reglerande må anses vara påkallade» vare sig med hänsyn till omfattningen af landets förråd

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.*
(Forts.)

af järnmalm och möjligheten af dess förädling inom landet eller för tillvaratagandet af landets ekonomiska intressen i öfrigt. Utredningens syfte är alltså att undersöka, om särskilda åtgärder till malmexportens reglerande må anses påkallade. För öfrigt vill jag säga, att frågan om tillgången af malm i nu kända förekomster synes mig efter den skriftväxling, som ägt rum inför utskottet, bra nog fullständig redan nu, så att icke för det ändamålet några vidtomfattande undersökningar vidare erfordras. Vida viktigare är att få utredd möjligheten att inom landet förädla denna järnmalm. Den saken kan vara värd att undersöka, ty i det hänseendet är den vunna utredningen ej så fullständig och klar.

På dessa grunder har man inom utskottet, jag medger det, efter mycken tvekan, kommit till det förslag, som framlagts. Det är naturligt, att utskottet med sitt syfte för utredningen kunnat säga, att den torde kunna verkställas med anlitande af de krafter, öfver hvilka regeringen för sådant ändamål i vanliga fall har att förfoga. Och jag bestrider riktigheten af den uppfattning af utskottets hemställan, som i en reservation uttalats, att afsikten vore att undanskjuta frågan.

Olika meningar ha här i dag gjort sig gällande, och det är frågan om, åt hvilket håll vågskålen skall falla. För min del tror jag, att det för saken i dess helhet vore lyckligt, om utskottets hemställan bifölles. Resultatet däraf blir ett uppskof till nästa års riksdag, då frågan kan återkomma, men då bättre utredd.

Utskottet kan, till stöd för sitt beslut att icke nu föreslå en tull, som kunde användas till en fond för angifvet statsbehof, anföra, att utskottet väl har skyldighet att föreslå fyllande af statens behof, men icke att föreslå beredande af inkomster, som för ögonblicket ej krävas. Det senare är icke ens utskottets rättighet.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Tillberg: Jag vill fråga, om de herrar, som här yrka på en kronas exporttull, verkligen gjort sig reda för effekten däraf. Jag är icke delägare i något af dessa malmbolag och känner därför ej deras siffror fullständigt, men jag skall dock söka lämna en liten utredning. En krona i tull gör för de tre millioner ton, som i rundt tal gå ut, 3,000,000 kronor. Af detta skulle, om för hela exporten gällde sådana kontraktsbestämmelser som de här i dag upplästa, hälften drabba de svenska bolagen och hälften köparna. Således skulle det bolag, som disponerar de största svenska malmfälten, få vidkännas en rabatt på sin vinst af 1,500,000 kronor. Fördeladt på 30,000 aktier gör det per aktie 50 kronor. Den sista utdelningen var 110 kronor; således återstå 60 kronor. Jag undrar verkligen, om herrarne våga åtaga sig ansvaret att i detta ögonblick fatta ett sådant beslut i denna

fråga. Jag tror det vara klokast att öfverlämna frågan till Kungl. Maj:t. Utskottets kläm är så evasivt skrifven, att den kan innefatta hemställan om beaktande äfven af den frågan, hur långt man kan våga gå i beskattningen af detta bolag.

*Ifrågasatt
exporttull
å järnmalm.
(Forts.)*

Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i enlighet med den af kammaren godkända föredragningsordning till afgörande nu skulle förekomma i ett sammanhang först de förslag, som framställts beträffande punkterna 1 och 2, i afseende hvarå yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle bifalla herr S. Nordströms motion i ämnet.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställanden vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i punkterna 1 och 2 af sitt betänkande n:o 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, bifalles herr S. Nordströms motion i ämnet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 61.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med föreliggande yrkanden beträffande punkten 3, först på bifall till hvad utskottet hemställt samt vidare på afslag därå, och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i punkten 3 af sitt betänkande n:o 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 33;

Nej — 87.

På framställning af herr talmannen beslöts, att behandlingen af öfriga på föredragningslistan uppförda ärenden skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 122, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse af Länna—Norrtälje järnväg;

n:o 123, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ökning af lånefonden för rederinäringens understödjande;

n:o 124, i anledning af väckt motion om bildande af en fond för lån till kommuner i och för byggande af folkskolehus m. m.;

n:o 125, angående öfverlämnande af det gamla riksdags-
huset och riksgäldskontorets hus till Kungl. Maj:ts förvaltning;

n:o 126, angående ökad biträde vid Riksdagens bibliotek;

n:o 127, angående pension till maskinisten vid Riksdagens
hus K. G. O. Nilsson;

n:o 128, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående
upplåtande till arméförvaltningen af förra posthuset vid Rödbod-
torget samt försäljning af fastigheten n:o 1 i kvarteret Memnon
i Stockholm;

n:o 129, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag af visst område af kronohemmanet Mörby n:o 1 i Stockholms län;

n:o 130, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af lägenheter från kungsgården $4\frac{3}{8}$ mantal Kungsberg med underlydande i Södermanlands län;

n:o 131, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående nytt öfningsfält för arméns i Stockholm eller dess närhet förlagda trupper samt försäljning af två områden af Norra Djurgården;

n:o 132, med anledning af kamrarnes återremiss å en punkt i statsutskottets utlåtande n:o 10, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel;

n:o 133, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra hufvudtiteln gjorda framställning om höjning af aflöningen till två amanuenser i nedre justitierevisionen;

n:o 134, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till afidne sjömannen N. J. Selanders sterbhusdelägare för förlust genom f. d. vicekonsuln O. N. Nicholsons förskingring af Selanders kvarlåtenskap;

n:o 135, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anskaffning af åtskilliga persedlar, tillhörande den personliga fältutrustningen;

n:o 136, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ny verkstadsbyggnad m. m. för fyrverkslaboratoriet vid Karlskrona varf;

n:o 137, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inlösen af åtskilliga officers- och underofficerskårer tillhöriga byggnader å mötesplatser m. m.; och

n:o 138, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättandet å Norrlandskusten af en replipunkt för flottan; äfvensom

Första Kammarens ekonomideputerades utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion angående ändring af vissa åt kammaren upplåtna lokaler i nya riksdagshuset.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 120, till Konungen, i anledning af väckta motioner i fråga om utredning och förslag angående inlösen af de frälseräntor, hvilkas inlösande ej åligger statsverket.

Upplästes och godkändes första särskilda utskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 126, om ändring i vissa delar af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891, och

n:o 127, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition i fråga om rättighet till hämtning af väglagningsämnen från kronans jordbruksdomäner.

Kammaren åtskildes kl. 4,21 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
